

Збірник наукових матеріалів
XLII Міжнародної науково-практичної
інтернет - конференції
el-conf.com.ua

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ НАУКИ»

6 квітня 2020 року

Частина 6

м. Вінниця

Актуальні проблеми сучасної науки, XLII Міжнародна науково-практична інтернет-конференція. – м. Вінниця, 6 квітня 2020 року. – Ч.6, с. 88.

Збірник тез доповідей укладено за матеріалами доповідей XLII Міжнародної науково-практичної інтернет - конференції «Актуальні проблеми сучасної науки», 6 квітня 2020 року, які оприлюднені на інтернет-сторінці el-conf.com.ua

Адреса оргкомітету:
21018, Україна, м. Вінниця, а/с 5088
e-mail: el-conf@ukr.net

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники, наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

ЗМІСТ

Педагогічні науки

<i>Паньків Б.І., науковий керівник Паньків І.С.</i> ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ. З ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ У ДРОГОБИЦЬКОМУ ЛЦЕІ.....	5
<i>Петрушова Н.В.</i> ТЕКСТ ДЛЯ ЧИТАННЯ ЯК НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ.....	10
<i>Покідова К.М., Войналович Л.П.</i> ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МАЛИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ФОРМ ПРИ ФОРМУВАННІ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОГО ЕТАПУ.....	13
<i>Поклад Т.М.</i> ІННОВАЦІЙНІ ІНТЕРАКТИВНІ РЕСУРСИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	17
<i>Польова Л.В.</i> ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ... ..	21
<i>Рудічєва Н.К.</i> ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МУЗИКОТЕРАПІЇ У ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	28
<i>Савченко Л.М.</i> РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В ПРОЦЕСІ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ.....	32
<i>Савченко Л.Л.</i> ВПЛИВ РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК НА ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	41
<i>Семенець Л.М., Рябченюк С.М.</i> ОСВІТНІЙ ДИСКУРС: МАТЕРІЯ.....	46
<i>Солонина С.А.</i> РОЛЬ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ У СТВОРЕННІ ЕФЕКТИВНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.....	50
<i>Печерська Т.В., Стадник В.О.</i> КЕЙС – ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИВЧЕННІ ФІЗИКИ.....	53
<i>Ткаченко І.В.</i> РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ.....	56
<i>Феньов Я.І., Шипович М.В.</i> РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА.....	61
<i>Фидирко М.А., Антипова Ж.И.</i> ФИТНЕС – СРЕДСТВО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ СТУДЕНТОВ.....	65

<i>Ходико Г.В.</i> ВАЖЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ (З ДОСВІДУ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ).....	71
<i>Цвіренко Т.В.</i> РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ	74
<i>Цимбал С.В.</i> ВІДМІННІСТЬ ІНТЕНСИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ	77
<i>Нічуговська Л.І., Якімова А.Ю.</i> ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ У ДІТЕЙ МОЛОДШОГО–ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЛЕГКИМ СТУПЕНЕМ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОРУШЕННЯ.....	79

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ. З ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ У ДРОГОБИЦЬКОМУ ЛІЦЕЇ

*Паньків Б.І.,
студент групи ІІІ-21
історичний факультет
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка
випускник Дрогобицького ліцею
Науковий керівник: **Паньків І.С.,**
вчитель історії та громадянської освіти
вчитель вищої категорії
Дрогобицький ліцей
м. Дрогобич Львівської області*

Закон України «Про освіту» (2017) націлює на всебічний розвиток особистості, її соціалізацію, формування у процесі навчання ключових компетентностей. Окремі з них сформульовано таким чином: вільне володіння державною мовою; здатність спілкуватися рідною (у разі відмінності від державної) та іноземними мовами; математична компетентність; компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій; інноваційність; екологічна компетентність; інформаційно-комунікаційна компетентність; навчання впродовж життя; громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей; інші компетентності, передбачені стандартом освіти. [1 с.14]

Компетентнісний підхід є особливо продуктивним для розроблення сучасних систем технологічної підготовки школярів. Сутність цього підходу полягає в переважанні позапредметних, особистісно значущих знань і вмінь над предметними знаннями, адже досвід свідчить: найбільш соціально адаптованими є люди, які володіють не сумою академічних знань, а сукупністю особистісних якостей — ініціативністю, підприємливістю, творчим підходом до справи, умінням самотійно ухвалювати рішення.

Компетентності — це динамічна комбінація знань, умінь, цінностей та ставлень на їхній основі, які визначають здатність особистості успішно розв'язувати життєві проблеми, провадити професійну і подальшу навчальну діяльність. Перелік компетентностей Нової української школи ґрунтується на «Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європи щодо формування ключових компетентностей ціложиттєвої освіти» (18.12.2006 р.), але не обмежується ними.

Сьогодні важливо сформувати людину, здатну ухвалювати відповідальні рішення, критично мислити, творчо розв'язувати проблеми, самореалізовуватися, — тобто компетентну особистість. Компетентнісне ставлення особистості до життя означає потребу в самопізнанні, саморегулюванні в різних видах творчої діяльності, уміння об'єктивно розв'язувати життєві проблеми. Відомо, що складовими успішної людини є освіченість, культура, соціальна адаптація та творча самореалізація. Саме на формування цих якостей спрямований компетентнісний підхід у навчанні.

Сучасні вчителі мають усвідомити, що:

- головним є не предмет, якого вони навчають, а особистість, яку вони формують;
- будь-яка людина знайде своє місце в житті, якщо навчиться всього необхідного для реалізації своїх планів;
- кожна думка, висловлена учнем, має право на існування й варта уваги.

Ідеал сучасного навчання — особистість із гнучким розумом, зі швидкою реакцією на все нове, з ідеальними комунікативними здібностями.

З досвіду впровадження у Дрогобицькому ліцеї ключових компетентностей, сформульованих Концепцією нової української школи та Радою Європи, у навчальному закладі впродовж останніх років вибудована система педагогічних технологій, спрямована на формування найосновніших компетенцій сучасного учня.

У глобальній меті формування успішної особистості вступ до вищого навчального закладу — лише перша сходинка на довгому шляху, який лежить попереду випускників. Проте стратегічно набагато важливішим є не просто

наповнення учнів багажем знань, а формування в них уміння використовувати ці знання в конкретній ситуації та розуміння, яким способом можна здобути ці знання. Тобто формування компетентної особистості. Саме на досягнення цієї мети і спрямовує свої зусилля колектив ліцею.

Із позицій компетентнісного підходу рівень освіченості визначається здатністю розв'язувати проблеми різної складності на основі наявних знань. Компетентнісний підхід не заперечує значення знань, але він акцентує увагу на здатності використовувати здобуті знання.

Політичні й соціальні компетенції: здатність до відповідальності, брати участь у прийнятті групових рішень, розв'язувати конфлікти мирно, брати участь у підтримці й поліпшенні демократичних інститутів.

Інновації в ліцеї:

- Учніське самоврядування
- Літня практика
- Літній відпочинок
- Предметні турніри
- Брейн-ринг
- Квести
- Проекти

Компетенції, пов'язані з життям у багатокультурному суспільстві. Освіта має « озброїти » молодих людей міжкультурними компетенціями: прийняття відмінностей, повага до інших і здатність жити з людьми інших культур, мов і релігій.

Інновації в ліцеї:

- Закордонні краєзнавчі поїздки учнів
- Стажування учнів
- Тиждень іноземних мов
- Система виховної роботи
- Англомовні клуб

Компетенції, що передбачають володіння усною та письмовою комунікацією, які особливо важливі для роботи й соціального життя, з акцентом на тому, що людям, які не володіють ними, загрожує соціальна ізоляція. У цьому контексті комунікації дедалі важливішим стає володіння більш, ніж однією мовою.

Інновації в ліцеї:

- Захист творчих завдань
- Навчальна і педагогічна практика
- Предметні турніри
- Виступи на учнівських конференціях
- Англomовні табори, клуби
- Вивчення трьох іноземних мов у гуманітарному профілі
- Закордонні краєзнавчі поїздки учнів
- Стажування учнів

Компетенції, пов'язані зі стрімкою інформатизацією суспільства. Володіння цими технологіями, розуміння їх застосування, слабких і сильних сторін та способів критичного судження стосовно інформації, поширюваної мас-медійними засобами та рекламою.

Інновації в ліцеї:

- Творчі завдання
- Навчальні проекти
- Політінформації

Здатність навчатися протягом життя як основа неперервного навчання в контексті особистого, професійного та соціального життя.

Інновації в ліцеї:

- Модульно – рейтингова система оцінювання знань
- Система підготовки до ЗНО
- Семестрові КР
- Екзамен після 1 курсу
- Підготовчі курси до вступу у ВНЗ

Підготовка до здачі ЗНО не є кінцевою метою колективу ліцею. Це лише необхідна, але не достатня умова здобуття вищої освіти. В ліцеї функціонує ціла система підготовки учнів до ЗНО. У навчальній роботі головну увагу зосереджено на вдосконаленні лекційно – практичної системи занять та модульні – рейтингової системи оцінювання знань ліцеїстів, впровадження нових технологій навчання і виховання. У ліцеї ліквідовано залежність учня від поурочної оцінки і введено тематичний облік знань. Вивчення непрофільних предметів проходить посеместрово. Виводиться рейтинг учня за всю навчальну і позанавчальну діяльність. За підсумками рейтингу з кожного профілю визначається « Кращий учень року ». На практичних заняттях з профільюючих дисциплін, які проводяться по підгрупах, учитель виконує роль консультанта, а кожен з учнів реалізує свою навчальну програму: розв'язує завдання з певного модуля, отримує консультації у вчителів і своїх товаришів. Практикується створення непостійних груп за рівнем підготовки, з якими ведеться робота щодо вирівнювання знань.

Отже, педколектив ліцею своєю метою ставить згідно Концепції нової української школи формування компетентного випускника, який « усвідомлює необхідність знань, має широкий світогляд, орієнтується у вирі інформації, здатний реалізувати здобуті знання у повсякденному житті, зорієнтований на навчання впродовж життя; особистість зі сформованими морально - духовними цінностями, політично обізнана й освічена в правовій галузі людина зі стійкою громадянською позицією ». [2]

Література:

1. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н.М. – К: ТОВ " Видавничий дім " Плянди " , 2017 – 206 с.
2. Нова Концепція української школи / Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова, І. Коберник, В. Ковтунець та ін // За заг. ред. М. Грищенко. Режим доступу: <http://www.oblosvita.mk.ua/attachments/article/3935/>

ТЕКСТ ДЛЯ ЧИТАННЯ ЯК НАВЧАЛЬНА ОДИНИЦЯ У ПРОЦЕСІ
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Петрушова Н. В.,

*доцент кафедри загального і слов'янського
мовознавства та іноземних мов*

*Полтавського національного педагогічного
університету імені В. Г. Короленка*

м. Полтава, Україна

Навчання читанню як основного виду діяльності під час вивчення іноземних мов вважається одним із першочергових завдань у середній школі, адже будь-яка іноземна мова не може обмежуватися лише усним комунікативним процесом, тобто вмінням підтримувати спілкування. У той же час, розвитку вмінь саме читання іншомовних текстів надається не досить значної уваги у вищих навчальних закладах, особливо непрофільних, в яких іноземну мову вивчають не за фахом. На нашу думку, читання текстів, та текст взагалі, потрібно розглядати як сукупний процес не лише розвитку вмінь читання (фонетичних та інтонаційних), але й як засіб отримання знань, інформації за фахом.

Іншомовний текст як витвір мовленнєвого процесу та одиниця комунікації, у писемній формі є продуктом діяльності мовця та має певний соціокультурний зміст. Найбільш повним на нашу думку є наступне визначення тексту: «Текст – це закінчене мовленнєве утворення, змістова, структурно-граматична єдність, що об'єктивована в усній або писемній формі характеризуються замкнутістю, зв'язністю, різними типами лексичного, граматичного, логічного, стилістичного зв'язку і має певну прагматичну настанову» [3, с. 62–63]. Визначення терміну «текст», що відображало б усю його багатоаспектність і водночас було вичерпним, ще й досі не існує, оскільки дослідники найчастіше актуалізують якусь одну ознаку тексту, важливу у контексті дослідження. Але усі науковці погоджуються, що текст є основною

одиноцею мовленнєво-професійної діяльності, а отже, іншомовний текст є значним засобом вивчення іноземної мови у професійному аспекті.

Щодо самого процесу читання, то він є складним, багатокомпонентним, оскільки для розуміння та аналізу інформації в тексті студент повинен застосовувати знання з граматики іноземної мови, вміти визначити тематику, використовувати навички осмислення незрозумілих частин тексту через контекст, тощо. Читання як вид діяльності завжди має на меті розуміння тексту, а очікуваний результат визначає як кількість отриманої з тексту інформації, так і її характер. Слушним є твердження Н. Г. Мойсеєнко, Л. В. Сізової, які зазначають, що «під читанням ми розуміємо процес рецепції графічно зафіксованого тексту, результатом якої є створення смислів, зумовлених лінгвістичною та екстралінгвістичною компетенціями особистості. Для того, щоб процес читання був результативним, читач повинен адекватно інтерпретувати смисли, заковані в тексті автором, для цього повинні збігатися їх лінгвістична та екстралінгвістична компетенції, що виявляються в зазначеному відрізку мовлення» [2, с. 198]. Сучасне трактування процесу читання передбачає його зв'язок із рецептивними стратегіями. Завданням роботи з фаховим текстом є отримання інформації з тексту в об'ємі, необхідному для вирішення конкретного мовного або комунікативного завдання.

Текст, на думку О. Кубрякової, є твором, який всією своєю архітектонікою й організацією, всіма використаними у ньому мовними засобами, має забезпечити в адресата формування його ментальної моделі. Предметний зміст тексту, «сприйнятий і зрозумілий адекватно, повно і точно, є тим, заради чого читач вступає в опосередковане вербальне спілкування з авторами професійно орієнтованих текстів» [1, с. 25]. Читання текстів професійного спрямування дійсно сприяє формування навичок усного та писемного мовлення, що є невід'ємними складовими комунікативної компетентності.

Формування у студентів текстової комунікативної компетенції, що включає в себе знання, уміння і навички, які забезпечують текстову діяльність читачів (когнітивну обробку, розуміння й інтерпретацію автентичних

професійно-орієнтованих текстів різних структурно-мовленнєвих типів, властивих даному регістру), їх гнучкість, вміння користуватися своїми мовленнєвими та мовними навичками. Фахові тексти, на думку багатьох дослідників, задовольняють інформаційно-пізнавальні потреби студентів, служать опорою для стимулювання навчальної мовленнєвої взаємодії студентів на професійну тематику та доповнюють їх знання з фаху. Тексти фахового спрямування є джерелом для розширення фахового термінологічного словника, предметом читання та обговорення на заняттях, основою для використання в ситуаціях мовлення, для аудіювання, тобто для цілеспрямованої і продуктивної мовленнєвої діяльності студентів.

Література:

1. Кубрякова Е. С. Текст и его понимание / Е. С. Кубрякова // Русский текст. – 1994. – № 2. – С. 18–27.

2. Мойсеєнко Н. Г. Засоби інтенсифікації вивчення російської мови студентами-іноземцями економічних спеціальностей за допомогою текстів професійного спрямування / Н. Г. Мойсеєнко, Л. В. Сізова // Слов'янський збірник. – 2015. – Вип. 19. – С. 198–206.

3. Семенов О. М. Культура наукової української мови / О. М. Семенов. – 2-ге вид. – К. : ВЦ «Академія», 2012. – 216 с.

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ МАЛИХ ЛІТЕРАТУРНИХ ФОРМ ПРИ ФОРМУВАННІ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ОСНОВНОГО ЕТАПУ

Покідова К. М.

студентка ННІ іноземної філології

Войналович Л. П.

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри англійської мови

Житомирський державний

університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Головна мета навчання іноземної мови у середній школі – формування в учнів не тільки комунікативної компетентності але й також граматичної. Граматична компетентність учня - це вміння грамотно будувати словосполучення і речення, правильно використовувати і узгоджувати часи, а також знати частини мови і те, як будуються речення різних типів [1, с.33]. Цей різновид компетентності є невід’ємною частиною успішного вивчення будь-якої мови.

Метою цієї статті є розгляд доцільності використання малих літературних форм під час вивчення граматики, які являють собою цікавий спосіб формування граматичної компетентності учнів середньої школи.

Потенціал малих літературних форм як матеріалу для формування граматичної компетентності величезний. Вони є також носієм різноманітних мовних явищ, часто нехарактерних для інших художніх творів з огляду на колоритність і багатства мовних засобів [3, с.31].

Уцілому, їх існує ціла низка , які найчастіше використовуються на уроках іноземної мови. До них відносяться:

- Листівки (Postcards);
- Жарти (Jokes);
- Сновидіння (Dreams);

- Листи (Letters);
- Відгуки (Reviews);
- Популярні дослідження (Popular Science);
- Оголошення (Adventures);
- Короткі оповідання (Short Stories)
- Прислів'я та приказки (Proverbs and sayings) тощо.

Як бачимо, різноманітність малих літературних форм велика, що дає змогу учням вдосконалювати свої знання в англійській мові. Вони успішно тренують різні аспекти мови, а саме вимову, лексику, критичне мислення та безпосередньо граматику.

Існує багато переваг використовувати саме малі літературні форми на уроках іноземної мови:

- Учні прочитують тексти досить швидко, що дає змогу перейти до виконання завдань з мінімальною затримкою в часі;
- Вчитель може запропонувати більшу кількість текстів для читання в обмежено короткий час;
- Доцільно підібрані малі літературні форми часто містять складну ідею, передану при цьому простою, зрозумілою учням мовою;
- Інтерпретація тексту досить зжата для читання. Але достатньо розширена для розуміння, що в свою чергу допомагає сфокусуватися на почуттях по відношенню до прочитаного. Заохочення учнів відбувається за рахунок схожості текстів з їхнім особистим життям та попереднім досвідом. Мінімальні затрати ведуть до максимального результату [4, с. 5].

Якщо розглядати малі літературні форми з точки зору граматичного потенціалу, то в них ускладнюється граматична будова мови, з'являються складні, поширені речення, різні часові форми, модальні дієслова тощо. Сама форма матеріалу змінюється від ігрових до критично-логічних, оскільки вікові психолого-фізіологічні особливості учнів змінюються з віком. Врахування вікових особливостей і досвіду учнів відображається також і в тематиці

відібраного художнього матеріалу. Тематика малих літературних форм має бути досяжною розумінню учнів з початку навчання [2, с. 153].

В основному, існують такі етапи роботи над граматичним матеріалом, а саме:

1) етап презентації граматичних явищ;

2) введення та затреновування нового граматичного матеріалу на основі засвоєних раніше структур;

3) використання засвоєного граматичного матеріалу в усному та писемному мовленні.

На всіх цих етапах при вивченні граматичних явищ доцільно використовувати як один з видів літературних форм, так і різні водночас.

З впевненістю можна сказати, що використання малих літературних форм допоможе зацікавити учнів та побудувати креативний урок. Саме завдяки тому, що вони є невеликими за формою, їх легко інтегрувати у процес уроку. Для вправ на основі них не потрібно багато підготовки; а також вони допомагають ввести елемент гри на етапі вивчення граматики англійської мови.

На початковому етапі презентувати нове граматичне явище можна при читанні та аналізуванні листівок чи листів наприклад (Postcards or Letters); Вчитель виділяє в тексті певну граматичну конструкцію та пояснює вживання граматичної форми з прикладами.

На другому етапі можна використовувати прислів'я та цитати (Proverbs and sayings). Вони є незамінними у цікавому навчанні граматичних явищ. Зокрема, за допомогою них можна практикувати вивчену тему, залучивши при цьому елементи гри або виконуючи звичні традиційні вправи.

Наведемо приклади:

– поставте дієслово у правильну форму:

“A chicken that ___ (hatch) a crocodile’s egg ___ (look) for trouble”.

“If you _____ (escape) the jaws of the crocodile while bathing in the river, you _____ (meet) a leopard on the way home” [5, с.64-65].

– заповніть пропуски, використовуючи модальні слова «could» або «should»:

- He who takes a light to find a shake ____ start at his own feet;
- If a child washes his hands he ____ eat with kings.

При регулярному виконанні подібних вправ можна чудово затренувати певне граматичне явище.

На третьому етапі вивчення граматичного матеріалу можна підібрати, наприклад, короткі оповідання (Short Stories). При вивченні певної теми можна запропонувати учням переказати оповідання вставляючи певні граматичні структури (наприклад використовуючи модальні дієслова, прийменники тощо). Також можна запропонувати наступні вправи:

1) трансформувати пряму мову в оповіданні на непряму, використовуючи певну модель (лексичні одиниці);

2) розширити речення, використовуючи певну словоформу (синтаксичну структуру);

3) написати своє міні-оповідання (подібне за темою), використовуючи граматичні конструкції тощо.

Отже, можна зробити висновок, що використання малих літературних форм при формуванні граматичної компетентності учнів основної школи є доцільним. Їх використання на уроках дає можливість цікаво вивчати нові граматичні явища, закріплювати їх вивчення за допомогою вправ та цікавих ігор (довівши до автоматизму), а також згодом використовувати на практиці у повсякденній мові. Також, використання малих літературних форм допомагає розширити загальний, соціальний, культурний кругозір учнів, стимулювати їх пізнавальні та інтелектуальні процеси, зробити їх надалі більш успішними у своїй майбутній професії.

Також важливо підкреслити, що під час навчання обов'язково треба враховувати фізіологічні та психологічні можливості кожного учня, його інтереси та прагнення. Слід пам'ятати, що робота не буде мати ніякого значення, якщо учні не зможуть самостійно використовувати вивчений матеріал (на основі малих літературних форм) вільно та безпомилково.

Література:

1. Стеченко Т.О. Формування професійно орієнтованої англомовної граматичної компетенції майбутніх філологів: дис. канд. пед. наук:13.00.02/ Т.О. Стеченко. – К., 2004. – 200 с.
2. Гальскова Н. Д. Сучасна методика навчання іноземних мов: Посібник для вчителя. М.: АРКТИ, 2003 р., 192 с.
3. Оларь Ю. В. Потенциал малых форм английского детского фольклора в формировании социокультурной компетенции студентов //Вестник Шадринского государственного педагогического университета. – 2015. – №. 3 (27), 180 с.
4. Вовк О.І. Сучасна стратегія формування англомовної граматичної компетенції у студентів-філологів / О.І. Вовк - 2008. - № 27. – 6 с.
5. Резник Л.С. Английские пословицы на вашем уроке // Іноземні мови. – 2000. – №4 – С. 320.

УДК 378.147.227

Педагогічні науки

ІННОВАЦІЙНІ ІНТЕРАКТИВНІ РЕСУРСИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Поклад Т. М.

*асистент кафедри італійської філології
Маріупольський державний університет
м. Маріуполь, Україна*

Сучасний етап реформування системи освіти в Україні характеризується значними змінами усіх її підсистем і ланок, зокрема зміною пріоритетів навчання, підходом до сприйняття освіти як окремої категорії. Відтак, зміст реформ, які перебувають на стадії запровадження, зумовлений не лише сучасними реаліями, але й безпосередньо станом системи освіти. Окремого вирішення потребують нормативно-правові, організаційні, кадрові питання реформування системи освіти.

Саме такі процеси, як інтеграція вітчизняної освіти в європейський науковий простір, процес адаптації освіти до сучасних соціально-економічних відносин, орієнтація освіти на розвиток особистості людини, реалізацію всіх її потенціалів, створюють умови для модернізації системи освіти, впровадження нових методів і засобів навчання [1].

А отже, сучасні тенденції у розвитку освітньої системи і реформуванні системи освіти в Україні створюють усі необхідні умови для *модернізації методів навчання, зокрема у процесі вивчення іноземних мов*, а також визначають необхідність пошуку та створення можливостей для власного розвитку.

Важливість вивчення іноземних мов у сучасному інформаційному і культурному просторах багаторазово досліджувалася у рамках сучасних філологічних студій, однак потребують модернізації методи навчання іноземним мовам.

Безумовно, найбільш популярними методичними стратегіями викладання іноземних мов є інтерактивні механізми. На думку І. Неживлевої, застосування інтерактивних методів передбачає вміння взаємодіяти, знаходитись в режимі взаємного діалогу, бесіди і жвавого контакту. Тобто інтерактивне навчання є діалоговим, у процесі якого відбувається взаємодія між викладачем і студентами, вчителем і учнями [2].

Мета інтерактивного навчання полягає в тому, щоб усі учасники заняття перебували у взаємодії. Всі вони активно залучені до навчального процесу, а викладач, у свою чергу, виконує функцію помічника.

У ході діалогового спілкування учні намагаються вирішувати поставлені проблеми, приймати рішення і брати участь у спільних дискусіях. Сучасна педагогіка налічує безліч інтерактивних методів. Серед основних інтерактивних методів навчання іноземним мовам можна виділити наступні:

- Творчі завдання;
- Навчальні і освітні ігри
- Робота в малих групах або парах;
- «Акваріум»;

- «Мозковий штурм» або «brainstorming»;
- Складання ментальної карти;
- Дебати;
- Використання проектної методики

Усі вищезазначені методи *мають на меті досягти повної адаптації студентів до іншомовного та культурного середовища*, дають змогу навчитись взаємодіяти між собою та є досить ефективними на сьогоднішній день у вивченні іноземних мов, проте наразі з'являються і новітні інтерактивні методи навчання, зумовлені швидким розвитком технологій.

У високотехнологічному суспільстві неможливо уявити навчання без комп'ютерних технологій, використання медійних презентацій та пристроїв, саме тому стали з'являтися *новітні навчальні портали, які викладачі активно впроваджують у навчальний процес*.

У ході міжнародного семінару «*Teacher Professional Development Institute*» на тему «*Developing Critical Thinking Skills in English*», який проходив на базі Запорізького національного університету, були представлені і відпрацьовані на практиці інноваційні методи навчання і викладання англійської мови.

Нині такими сучасними порталами, що набувають все більшої популярності серед студентів і викладачів, які оволодівають або викладають іноземні мови, зокрема англійську, є «*Mentimeter*», «*Quizlet*», «*Kahoot*», «*Edpuzzle*».

В рамках воркшопу «*Critical thinking*» було запропоновано анонімно висловити свої асоціації із самим поняттям критичного мислення та із його головними складовими за допомогою смарт-дошки, телефону та інтернету. Тренер заздалегідь створив на сайті порталу «*Mentimeter*» (<https://www.menti.com/>) [3] спеціальний простір, в який можна було потрапити тільки за допомогою спеціального коду. Коли всі учасники були підключені і ввели слова-асоціації, останні вивелися на дошку в одну велику хмару *wordcloud*. За допомогою такого новітнього порталу представляється можливим відпрацьовувати зі студентами вивчену лексику і будь-який дидактичний матеріал.

В рамках проведення інших воркшопів в учасників була можливість розділитись на команди і взяти участь у вікторинах на різні теми через створений простір на сайті порталу «*Mentimeter*» [3]. У той самий час на смарт-дошці висвічується прогрес кожної команди, за кожну правильну відповідь команди отримували бали, кількість балів також залежала від швидкості надання відповіді.

В рамках воркшопу «*Digital Literacy*» було поставлене завдання знайти в аудиторії 4 *QR-коди*, відсканувати їх і самостійно отримати інформацію про різні ресурси, які можуть стати у нагоді викладачеві для створення завдань нового виду, як, наприклад, для *змішаного навчання (blended learning)*:

- *Додаток Kahoot* (<https://kahoot.com/>) [4] слугує для створення гри для відпрацювання нового дидактичного матеріалу;
- *Quizlet* (<https://quizlet.com/ru>) [5] слугує для створення флеш-карток на запам'ятовування нової лексики, роботи з вокабуляром, має функцію вимови;
- *Портал Mentimeter* (<https://www.menti.com/>) [3] слугує для створення яскравих презентацій, вікторин, пазлів;
- *Edpuzzle* (<https://edpuzzle.com/>) [6] – сервіс для створення відео-фрагментів з аудіо та текстовими коментарями і запитаннями різного типу.

Таким чином, зазначимо, що процес реформування системи освіти в Україні має несумнівний вплив на навчальний процес, що відобразилося також на методах навчання іноземних мов у закладах вищої освіти. Викладачі і студенти активно використовують можливість набути іноземного досвіду у рамках вивчення іноземної мови, поринути в іншомовне культурне середовище за допомогою використання найсучасніших методів освіти, а саме електронних порталів і додатків. Вищезазначене є свідомством того, що система освіти України і всі залежні від неї ланки перебувають на стадії розвитку і поступово наближуються до Європейських стандартів.

Література:

1. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки України: веб-сайт. URL: <https://mon.gov.ua/ua> (дата звернення: 25.03.2020)

2. Неживлева И.А. Интерактивное обучение иностранному как способ активизации познавательной деятельности. *Личность, семья и общество: вопросы педагогики и психологии*: XXXIII междунар. науч.-практ. конф. № 10(34), Новосибирск : СибАК, 2013. С. 20-27. URL: <http://sibac.info/conf/pedagog/xxxiii/34353> (дата звернення 27.03.20).

3. Портал «Mentimeter»: веб-сайт. URL: (<https://www.menti.com/>) (дата звернення: 25.03.2020)

4. Додаток Kahoot: веб-сайт. URL: (<https://kahoot.com/>) (дата звернення: 25.03.2020)

5. *Quizlet*: веб-сайт. URL: (<https://quizlet.com/ru>) (дата звернення: 25.03.2020)

6. Edpuzzle: веб-сайт. URL: (<https://edpuzzle.com/>) (дата звернення: 25.03.2020)

УДК 374.32:338.48

Педагогічні науки

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ФАХІВЦІВ СФЕРИ ТУРИЗМУ

Польова Л.В.

к.п.н., доц. кафедри готельного господарства

факультет туризму

*Прикарпатський національний
університет ім.В.Стефаника*

м. Івано-Франківськ

В статті туризм розкривається як соціально-педагогічна проблема, виявлені світові тенденції розвитку туризму. Виявлені і обґрунтовані організаційно-педагогічні умови підготовки спеціалістів для сфери туризму: цілісний підхід до змісту освіти і професійній підготовці.

Ключові слова: туристська освіта, система туристської освіти, професійна підготовка менеджерів, значущі якості.

В статье туризм раскрыт как социально-педагогическая система, выявлены мировые тенденции развития туризма. Выявлены и обоснованы организационно-

педагогические условия подготовки специалистов для сферы туризма: целостный подход к содержанию образования и профессиональной подготовке.

Ключевые слова: туристское образование, система туристского образования, профессиональная подготовка менеджеров, значимые качества.

In this article tourism has been substantiated as a social-pedagogical system. In this scientific work there have been designated and proved psychological and pedagogical conditions of training a specialist for the sphere of tourism: entire approach to the context of education and professional training.

Key words: tourism education, tourism educations system, vocational preparation manager, oriented qualities.

Останні десятиліття в Україні позначені необхідністю модернізації освітніх систем, які пов'язані з суттєвими політичними, економічними, соціальними змінами, що відбуваються в постсоціалістичних країнах, і які вражають своєю масштабністю, драматизмом та глибиною суперечностей.

Інтегруючись в Європейський союз та світовий простір Україна вступає у світ конкуренції. Сьогодні туризм, спираючись на свою якісну конкурентоспроможність та рівень інноваційності, розташований наприкінці списку розвинутих країн. Таке далеке місце в цьому списку є однією з основних перешкод у розвитку України.

Спрямованість у майбутнє потребує розробки нових освітніх моделей професійної підготовки фахівців, здатних забезпечити сталий розвиток цивілізації. Нинішня криза освітньої системи пов'язана з тим, що будучи за своєю природою явищем консервативним, освіта у своєму розвитку відстає від динамічного суспільного розвитку. А випускники навчальних закладів, зустрівшись з викликами вільного ринку, часто відчують розгубленість, труднощі у вирішенні професійних і життєвих проблем.

Сучасна Україна – динамічна європейська країна, яка має розвинену систему освіти, що формувалась багато століть. Створення стрункої освітньої системи, серед яких – туристська освіта, її докорінне реформування неможливе без аналізу туризму як педагогічної системи, історичного досвіду розбудови

туристичної галузі на різних етапах розвитку державності. Даний аналіз має мати системний підхід в розгляді всіх суспільних явищ, тому що їх розгляд окремо, відірвано від цілого, ізольовано, не може дати відповідей на запитання, що потребують урахування суттєвих зв'язків, взаємо залежностей між явищами.

Сучасний менеджер – спеціаліст ринкової орієнтації, що самостійно організовує експлуатацію туристичних ресурсів, вивчає туристський ринок, оцінює конюктуру та динаміку попиту, перебудовує організацію з урахуванням вимог ринку. У зв'язку з цим особливого значення набуває підготовка менеджерів з туризму нової генерації, від знань, умінь і компетентності яких значною мірою залежить економічний поступ країни. За таких умов постають цілком нові цілі і завдання у підготовці менеджерів з туризму. Вони мають враховувати соціально-економічні умови, в яких діятиме менеджер. Якщо раніше висновок майбутнього з минулого був основою стратегії управління, то в нових умовах менеджер з туризму має бути спрямований на створення майбутнього, яке часто-густо повністю суперечить минулому та теперішньому. [2, 148]. Але без минулого не побудуєш майбутнього. Тому складається думка, що сьогодні недостатньо однієї логіки. Головним є інтуїція та творчість. Усі ці обставини вимагають формування у майбутніх менеджерів істотно нових якостей, що завжди будуть актуальними.

Система підготовки менеджерів з туризму, незважаючи на кілька реформ у минулому і реалізацію в останні роки нових програмно-організаційних положень є предметом спеціальних досліджень, аналізу і пошуків оптимальних рішень. В умовах глибоких змін вчені пропонують нові концепції педагогічної освіти і нові моделі підготовки вчителів. У цій сфері науковці мають цінний доробок, вартий поглибленого аналізу.

Вчені досліджували окремі аспекти і явища в діяльності системи освіти, зокрема створення умов для ефективної професійної підготовки менеджерів

(Я.Д.Антошкевич, А.С.Барчак, Т.Боровський, С.М. Квятковський), організація процесу професійної підготовки менеджерів (Я.Бексяк,

Б.Вавжиняк, Б.Гарбачик, У.Гжелонська), обґрунтування обсягу знань, умінь, необхідних майбутньому менеджеру (Я.Д. Антошкевич, Т.Борковський, Б.Гарбачик, А. Охеров-Урбанец), створення програм підготовки (К.Голонка).

Аналізуючи дослідження вчених можна зробити висновок, що даній проблемі приділяється багато уваги, бо професія менеджер по туризму – це професія майбутнього, перед якою стоїть багато завдань в результаті яких вона має удосконалитись:

- вивчити стан проблеми дослідження у педагогічній теорії і практиці діяльності вищих навчальних закладів України,
- необхідністю підвищення рівня туристської освіти та недосконалістю професійно-кваліфікаційної структури кадрів,
- необхідністю врахування особливостей становлення і розвитку системи туристської освіти, прогресивних ідей зарубіжного досвіду професійної підготовки фахівців для сфери туризму [2,151].

Таким чином, необхідність розв'язання завдань, спрямованих на створення системи туристської освіти, потребує обґрунтування наукових засад підготовки фахівців для сфери туризму відповідно до сучасних світових освітніх тенденцій і національних інтересів, а також розвитку й структуризації мережі навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців для сфери туризму.

Туристська освіта порівняно нещодавно стала важливим напрямком педагогічних досліджень.

З огляду на те, що в ринковій економіці змінюється роль освіти, має змінитися і її характер. Вже сьогодні переконуємося, що освіта “не може обмежуватися технічними науками, вона повинна охоплювати широкий гуманітарний обмір – не тільки у класичному розумінні гуманітарних наук, але у більш широкому сенсі, який формує особистість індивіда та його приготування до активної участі у суспільному житті, який дозволяє індивіду бути повноцінною людиною.

Менеджери майбутнього – це менеджери знань. Їм належить створювати умови, за яких відбувається ефективний обмін інформацією, відкритий обмін знаннями. Такому менеджеру повинні бути притаманні:

- різноманітні особистісні якості (комунікаційні, інтеграційні, високий рівень емоційної інтелігентності);
- високі стандарти поведінки;
- вміння управляти людьми;
- системне мислення;
- вміння вчитися від інших та адаптувати рішення до ситуацій.

Всі ці риси необхідні в ситуаціях, коли індивідуалізація і глобалізація стають причиною того, що менеджери будуть змушені працювати в умовах нестабільності, що має тенденцію до зростання. В сучасному світі менеджери досягатимуть успіхів якщо діятимуть нетрадиційно, але відповідально.

Відповідність змісту навчання вимогам майбутньої професійної діяльності, зв'язок навчання з виробничою практикою, навчання на робочому місці, взаємозв'язок теоретичних курсів із практичними предметами, тривале стажування на робочих місцях під час навчання у вузі – ось те, що формує основу висококваліфікованих спеціалістів сфери туризму. Але нажалі у туристичній індустрії дотепер характерним є працівник, який багато знає, але мало що вміє. Цей « образ » є досить відомий у світі своєю високою вимогливістю до туристів, оскільки такий « спеціаліст » замість надання гостю практичної послуги, перетворюється в його « вихователя ».

Також одна з головних особливостей підготовки спеціалістів з туризму у вищій школі – її зв'язок з життям, з конкретними особливостями майбутньої діяльності. Тому шлях розвитку вищої освіти - це бажання наблизити теоретичну підготовку до практичної.

Менеджер майбутнього – це підприємець за стилем життя. Людина, яка претендує на провідну роль у сфері бізнесу, потребує гнучкого інтелекту. Це дозволить їй адаптуватись до швидких змін у зовнішньому середовищі, що є реальністю сучасного економічного життя, сприймати і застосовувати новітні

форми роботи. Тому актуальним зараз є надання знань із сучасних методів управління майбутнім менеджерам. Вони ґрунтуються на передбаченні змін і прийнятті гнучких екстрених рішень.

Менеджери туризму вже сьогодні повинні набути якостей євроменеджерів, відчутти суспільні зміни, орієнтовані на задоволення потреб споживачів.

Тому викладач-майбутнього, який формує фахівців для туристської галузі, повинен знати:

- сутність туризму,
- педагогічну та туристську інноватику.

Знання менеджерів постійно поглиблюються та збагачуються. Знань, здобутих під час навчання замало, щоб успішно вирішувати сучасні проблеми, а тим більше формувати майбутнє. Менеджер мусить постійно здобувати нові знання, що допомагатиме йому домагатися більших та кращих результатів. Він також не може користуватися готовими рішеннями.

Тобто підготовку кадрів слід провадити таким чином, щоб навчальні заклади не лише готували фахівців для сьогоденної практики, але й певним чином сприяли створенню нових робочих місць. Головною проблемою навчальних закладів є формування конкурентноздатних фахівців, які мають підприємницькі навички, здатні працювати ініціативною. Готуються не просто кваліфіковані кадри, але й виховуються особистості, які своєю працею сприятимуть розбудові Україні.

Дослідження та аналіз педагогічної підготовки майбутніх менеджерів у навчальних закладах протягом останніх десятиліть проблема надзвичайно важлива. Погано підготовлений та непрофесійно реалізований процес їх навчання може стати перешкодою на шляху цивілізаційного прогресу.

Створення такої армії менеджерів туризму нового типу – завдання дуже складне. При цьому покладати надії виключно на природний відбір серед сьогоденних керівників та потенційних претендентів на їх роль самими умовами ринкової економіки та конкуренції нерозумно [4,86].

Таким чином, професійна підготовка менеджерів має базуватися на програмах, що враховують перспективні потреби економіки, готувати майбутнього менеджера до діяльності на міжнародному ринку праці, бути лідером у сучасній організації виробництва. Навчальні плани і програми професійної підготовки в галузі туризму мають відповідати новому баченню вищої освіти, згідно з яким випускник факультету менеджмент туризму – людина широкої освіченості, цілеспрямованості й наполегливості і відповідальна особистість.

Література:

1. Мальська М.П., Худо В.В., Цибух В.І. Основи туристичного бізнесу: Навчальний посібник – Київ: Центр навчальної літератури, 2004.- 272 с.
2. Нікітчина С. теоретичні аспекти розроблення сучасної концепції підготовки менеджерів освіти у вищій школі // освіта і управління. – 2004.- Т.7.4.1. – С.148-160.
3. Туризм у ХХІ столітті: глобальні тенденції і регіональні особливості: Матеріали II-ї Міжнародної науково-практичної конференції (10-11 жовтня, 2001 р.) /Редкол.:Цибух В.І. (голова) та ін. – К.: Знання України, 2002. – 560с.
4. J.Szempruch, pedagogiczne kształcenie nauczycieli wobec reformy edukacji w Polsce, Rzeszów 2000, s.60.
5. W.Okoń, kształcenie nauczycieli w Polsce - stan i kierunki przebudowy, „Raporty tematyczne ”, nr 4, Kraków 1991, s.43.

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ МУЗИКОТЕРАПІЇ У ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРИ СУЧАСНОЇ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Рудічева Н.К.,

доцент, кандидат педагогічних наук

Харківського національного

педагогічного університету

імені Г.С. Сковороди,

м. Харків, Україна

Одним із напрямів державної політики України є спрямування системи національної освіти на розвиток і становлення життєвокомпетентної творчої особистості, максимальне розкриття якої можливе через залучення до музикотерапії.

Музикотерапії є видом арт-терапії; методом розвитку, корекції та лікування за допомогою творчості.

Важливу роль музикотерапії розкрито в ряді досліджень зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як М. Бурно, Л. Брусиловський, С. Гроф, Ю. Каптен, Б. Карвасарський, З. Матейова, С. Машура, В. Петрушин, С. Шабутін та інші. Питання педагогічного потенціалу музикотерапії розглянуто в роботах Г. Батищевої, Г. Побережної, Н. Павленко, О. Федій та інших.

Термін «музикотерапія» пов'язано з об'єднанням двох основ: музика і терапія, кожен з яких має певне значення. Так, поняття «музика» – у перекладі з грецької, позначає мистецтво муз [2]. Поняття «терапія» розуміємо як лікування внутрішніх хвороб лікарськими засобами або фізичними методами (без хірургічного втручання); сукупність таких методів лікування [7].

Термін «музикотерапія» має греко-латинське походження і позначає «лікування музикою». Вперше у 1899 р. невропатолог Дж. Л. Корнінг провів дослідження з використанням музики для лікування пацієнтів. На сучасному етапі розвитку суспільства, музикотерапія представляє цілий психокорекційний напрям у медицині та психології, в основі якого два аспекти впливу: психосоматичний

(лікувальний вплив на функції організму) та психотерапевтичний (корекція відхилень в особистісному розвитку, психоемоційному стані). Катарсичний (що очищає) вплив музики дає можливість використовувати її в коригувальній роботі, особливо з дітьми, які мають проблеми в розвитку.

Виховна сила музики полягає в тому, що вона своєрідно підсилює емоційне стан людини. Душевні імпульси та спонукання, що виникають при прослуховуванні музики, впливають на характер людини.

За даними дослідження В. Петрушина, музика, впливаючи на діяльність мозку різними діапазонами частот, може викликати в мозку людини певні картини, образи; крім того, змінювати стан свідомості, настроїв, емоції. Вчений у роботі «Музична психологія» представив співвідношення біоритмів мозку людини з ритмічною пульсацією в музиці. Дослідник зазначав, що чергування звуків зі швидкістю три звуки за секунду будуть співпадати з дельта-ритмом. Цей ритм можна почути в «Місячній сонаті» Л. Бетховена, в багатьох ноктюрнах Ф. Шопена. Вісім звуків за секунду нагадуватиме альфа-ритм. Таку швидкість руху можна простежити у фіналі Третього концерту для фортепіано Л. Бетховена, в багатьох військових маршах. Швидкість звукового руху, що відповідає ритмічній частоті бета-ритму, можна простежити в багатьох віртуозних п'єсах – етюдах Ф. Шопена, Ф. Ліста, Н. Паганіні. При цьому «найсильніші переживання можуть виникнути у момент резонансу – збігу біоритму, що домінує в даній людини з частотою музично-ритмічної пульсації» [4, с. 168-170].

Вчена Г. Побережна наголошує на важливості «навантаження» слуху шестирічних дітей лише високоякісною музикою, тобто класикою [6, с. 49]. У дослідженнях зазначено, що рівень інтелекту залежить від електропотенціалу мозку, а підзарядку його можливо здійснити лише під час високочастотних коливань (5-8 тис. Гц), які видає («випромінює») класична музика. У нейробіологічних дослідженнях доведено, що рівень інтелектуального розвитку людини значно збільшується під час прослуховування класичної музики, особливо творів В. Моцарта [6, с.50].

Звукова (інтонаційна) та часова (ритмічна) природа музики дозволяють їй виражати необхідні емоційні стани як процес руху, з усіма його властивостями, динамічними змінами, взаємопереходами та зіткненнями емоцій.

У багатьох країнах світу найбільшого поширення музикотерапія отримала як лікувальна педагогіка, лікувально-виховний метод.

Вчені З. Матейова та С. Машура в праці «Музикотерапія при заїкуватості» зазначають, що «змістом музикотерапії є система різноманітних диференційованих методів, способів та елементів лікувально-виховного впливу, який здійснюється за допомогою активної та рецептивної діяльності» [3].

В залежності від форми участі розрізняють пасивні (рецептивні) та активні види музикотерапії. Активна музикотерапія може бути індивідуальною (вокалотерапія) і груповою (вокальний ансамбль, хор). Так само індивідуально і у групі музикотерапія може виявлятися у формі гри на музичних інструментах або музичної творчості.

Більш детально розкриємо особливості використання елементів активних видів музикотерапії у освітньому процесі Нової української школи. У сучасній початковій школі доцільно використовувати прийом групової вокалотерапії.

Кожен ранок у початковій школі розпочинається з ранкової зустрічі, під час якої вчитель може використовувати музичне привітання. Музичне привітання налаштовує учнів на позитивний настрій та бадьорий стан. Тривалість співу під час ранкової зустрічі може коливатись до 10 хвилин, учні класу розташовані в замкненому колі, вчитель співає разом з учнями. Пісні добираються відповідно до настрою та уподобань учнів класу. Слід зазначити, що учні, які не мають вокальних здібностей, не володіють артикуляційним апаратом, не відчують метроритму мелодії, підлаштовуються під гармонійне звукоутворення колективу, приводячи в норму м'язи гортані, що позитивно впливає на самопочуття всього організму. У молодших школярів створюється позитивний настрій, учні ефективно спілкуються.

За Дж. Баркером, спів розвиває здатність розрізняти звуки на слух, розвиває уяву й потребу висловлювати думки словами, що необхідно для всіх

дітей. Групова вокалотерапія сприяє розвитку здатності до командної роботи, що навчає слухати, доповнювати й учитися один у одного, а також поважати думку іншого учня [1].

Крім того, вчитель початкових класів у ранковому колі може запропонувати ритмічну імпровізацію, що значно покращить емоційний стан учнів, ритмічна музика активізує розумову діяльність, координацію рухів, налаштує на бадьорий настрій. Розвивається не тільки ритмічне, моторне, тактильне та візуальне сприйняття, а й увага, фантазія, підтримується психічна соматична стабільність учнів.

Для 6-річних учнів дуже важливим є організація і проведення музичних ігор-імпровізацій. Залучення молодших школярів до музичних ігор-імпровізацій сприяє правопівкульному та лівопівкульному розвитку інтелекту: ліва частина – слова, права – уява та почуття. Як зазначають дослідники Дж. Баркер, Г. Побережна та інші, такі ігри ефективні з дітьми з особливими освітніми потребами [1; 5; 6].

Спів, музична творчість, ритмічна імпровізація, музичні ігри-імпровізації виховують художньо-музичний смак, сприяють психічному й фізичному розвитку дитини, оскільки розкривають перед нею цілий світ фантазій, уявлень, емоцій і почуттів.

Таким чином, музикотерапія – це психотерапевтичний метод, що використовує музику як засіб корекції стану людини. Крім того, використання елементів музикотерапії у освітньому просторі сприяє мобілізації інтелектуальних, емоційних, рухових, мовленнєвих та інших функціональних можливостей організму молодшого школяра.

Залежно від активності, індивідуальних особливостей учнів доцільно використовувати різні види музикотерапії: рецептивну та активну. Залучаючи учнів початкових класів до активної музикотерапії (хоровий спів, ритмічна імпровізація тощо), вчитель початкових класів може коригувати емоційний стан школярів, розкривати ресурсні можливості дитячого організму, створювати умови для підвищення ефективності навчальної діяльності молодших школярів.

Література:

1. Баркер Дж. Пение и музыка как средства развития речи у детей с синдромом Дауна / пер. с англ. К. Я. Кравченко. Down Syndrome News & Update, Vol. 1, No. 3, pp. 133–135. URL : <http://www.downsyndrome.ru/articles/71749/> (дата звернення : 26.03.2020).
2. Краткий музыкальный словарь. М.: Музыка, 1978. 210 с.
3. Матейова З., Машура С. Музыкотерапия при заикании. К. : Вища школа, 1984. 303 с.
4. Петрушин В. И. Музыкальная психология. М. : Академический Проект, 2006. 400 с.
5. Побережна Г.І. Педагогічний потенціал музикотерапії. *Мистецтво та освіта*. 2008. №2. С. 9–12.
6. Побережная Г. Музыка в детской душе. К. : Рада, 2007. 80 с.
7. Тлумачний словника української мови. URL : <https://www.slovnyk.ua/index.php?swrd=терапія> (дата звернення : 26.03.2020)

Педагогічні науки

РОЗВИТОК ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В ПРОЦЕСІ МАГІСТЕРСЬКОЇ ПІДГОТОВКИ

Савченко Л.М.

*аспіранта кафедри педагогіки і методики
викладання історії та суспільних дисциплін
Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

Актуальність проблеми. У сучасних умовах випускник закладу вищої освіти повинен не лише володіти професійними компетентностями, але і мати певні лідерські якості, що дозволить йому успішно реалізувати свій творчий потенціал у практичній діяльності.

Однією із найскладніших проблем, яку намагаються розв'язати науковці й

практики, що досліджують лідерство, є визначення підходів для опису лідерського феномену, оскільки в реальному житті і в історії ми можемо зустріти лідерів, які водночас відрізняються один від одного і мають спільні риси. Однак саме це спільне видається чимось невловимим і невизначеним. І, навіть, якщо вдається з'ясувати відповідні закономірності, складно знайти інструментарій, який дозволяє їх визначити, описати, а потім сформулювати як прості, чіткі рекомендації, що могли б допомогти розвивати в особистості лідерський потенціал.

У процесі магістерської підготовки здійснюється підготовка майбутніх викладачів до виконання педагогічної діяльності. Вважаємо, що одним з найважливіших її видів є лідерська. В зв'язку з цим зростають вимоги до професійної підготовки майбутнього педагога, який повинен буде забезпечувати гармонійний розвиток дітей, створюючи належні умови для розвитку їх потенціальних можливостей і міцні основи для подальшого навчання та виховання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Науковцями зроблено величезний внесок у розкриття сутності та структури педагогічної діяльності. Проблемі лідерства присвячені праці сучасних психологів, педагогів, у яких обґрунтовано потребу формування лідерських якостей майбутніх фахівців у процесі професійної підготовки, зокрема, у процесі навчання (Н. Белякова, О. Маковський, Н. Мараховська, О. Романовський), у позанавчальній роботі (Н. Семченко), громадській діяльності (М. Лукашевич, О. Снісаренко, Л. Сніцар).

Основоположними у вивченні лідерства вважаються праці Ж. Блонделя, Е. Богардуса, М. Вебера, Д. Гоманса, Д. Гоулмана, Ф. Кардела, Р. Кричувського, А. Лутошкіна, Дж. Юкла.

Окремим аспектам виховання студентської молоді присвячені праці українських вчених: Р. Вайноли, Н. Грищенко, І. Данченко, Т. Осипової, С. Савченка, О. Севаст'янової, Н. Сівак, М. Солов'я, М. Фіцули.

Проблема лідерського становлення студентів була предметом наукового пошуку вітчизняних дослідників Н. Бабкової-Пилипенко, А. Куриці, Н. Мараховської, К. Паламарчук, О. Савченко, Р. Сопівник. Соціально-психологічні

аспекти лідерства в університетському середовищі досліджувались зарубіжними науковцями: Н. Беляковою, І. Верякіною, З. Гапонюк, А. Голубом, А. Давлетовою, Г. Демидовою, І. Дригіною, К. Ємеліним, А. Зоріною.

Проте немає підстав стверджувати, що у масовій практиці вищої школи сповна використовуються соціально-виховні умови професійної освіти, які можуть сприяти формуванню лідерських якостей студентів. Це зумовлює необхідність виявлення основних тенденцій, психолого-педагогічних умов і технологій, які сприяли б формуванню і розвитку лідерських якостей особистості в освітньому процесі закладу вищої освіти.

Формулювання цілей статті.

Метою цієї статті як складника наукового дослідження є уточнення сутності поняття «лідерські якості студентів» та визначення напрямів удосконалення системи розвитку лідерських якостей студентів.

З'ясування змістових характеристик якостей студента-лідера потребує визначення понять «якість особистості» та «лідерські якості особистості», умови прояву лідерства.

Виклад основного матеріалу.

Професійна підготовка педагога повинна здійснюватись на основі компетентісного підходу з обґрунтуванням відповідних цілей та завдань. Це передбачає оновлення змісту, форм та методів навчання, координацію навчально-виховної діяльності, адаптацію педагога до сучасних умов діяльності та його готовність до розв'язання професійних проблем та завдань. Ефективність професійної діяльності педагога залежить від рівня його компетентісної підготовки. Головний чинник успіху у професії викладача є здатність до самостійного прийняття рішень у професійній діяльності, прогнозування позитивних та негативних результатів у навчально-виховному процесі, внесення пропозицій, розробка навчально-методичних програм та проєктів для навчально-виховного процесу.

Автори різних теорій лідерства запропонували і різні визначення лідерства і лідера.

Лідер, згідно з тлумаченням Р.Стогділла – член групи, який володіє фокусом групових процесів, мистецтвом дійти згоди, а з погляду рольової диференціації має власні позиції [1].

Лідер, вважає В.В.Ягоднікова – член групи, за яким вона визнає перевагу в статусі та надає право приймати рішення у важливих для неї ситуаціях; індивід, здатний виконувати основну роль в організації спільної діяльності і регулюванні взаємостосунків у групі; людина, яка завдяки своїм особистісним якостям, впливає на членів соціальної групи [1].

На думку Р.Л.Кричевського, лідер – член групи, який ідентифікується з якнайповнішим набором групових цінностей, володіє найбільшим впливом і виявляється у процесі взаємодії [2].

Лідер, зауважує Т.Є.Вежевич – член групи, за яким всі інші члени визнають право приймати найбільш відповідальні рішення, що стосуються інтересів усієї групи й визначають спрямованість її діяльності [3].

За визначенням О.А.Єршова, лідер – член групи, який має необхідні організаторські здібності, посідає центральне становище в структурі міжособистісних стосунків і заохочує своїм прикладом, організацією й управлінням групою до досягнення групових цілей найкращим засобом [4].

Проведений дефінітивний аналіз став підставою для визначення лідера як соціально-активної особистості з найвищим рівнем довіри у групі, яка максимально впливає на її життєдіяльність, уособлює групові цінності, здатна брати відповідальність за групу та орієнтована на виконання спільних завдань [5].

В енциклопедичному соціологічному словнику зазначається, що термін «лідерство» має два значення : провідне положення окремої особистості чи соціальної групи, яке зумовлено найбільш ефективними результатами її діяльності (економічної, політичної, наукової, спортивної тощо); процеси внутрішньої самоорганізації та самоуправління групи, що обумовлені індивідуальною ініціативою їхніх членів [6].

Укладачі великого тлумачного психологічного словника не погоджуються з розкриттям сутності терміну «лідерство» як сукупності певних

якостей, які відображають лідерські здібності, оскільки, на їхню думку, у цьому випадку нехтується роль специфіки ситуації у визначенні лідерської поведінки. Так, лідерство визначається як здійснення повноважень влади або впливу всередині соціальної групи у певній ситуації [7, с. 237].

Учитель апріорі має вести за собою. Авторитет такого педагога має бути обумовлений не наказами чи дипломом спеціаліста, а внутрішньою потребою членів колективу мати на чолі саме таку особистість, якостями якої мріє оволодіти. Видатний педагог В.Сухомлинський наголошував, що “будь-який первинний і загальноосвітній колектив багатий на людей, які мають яскраві індивідуальні задатки, здібності, інтелект, обдарування.

Майстерність виховання полягає в тому, щоб ці індивідуальні риси виявлялися у вольовій спрямованості особистості, в глибоко розвиненій людській гідності, у палкому захопленні, у здоровому самолюбстві. Якщо глибоко вникнути у творчу майстерню умілих вихователів, то можна помітити, що їхні зусилля, спрямовані на створення колективу, починаються, по суті, з відкриття і шліфування яскраво виражених особистостей” [8, с.439].

У свою чергу, Т.Сущенко вважає, що вузівський педагогічний процес сьогодні – це перехід від шкільної змістовно-інформативної системи навчання до науково-аналітичної, гуманітарної, креативно-культурологічної, за якої реалізується діалогічна форма навчального спілкування та пізнання істини, де викладач працює в тісній співтворчості зі студентами і завжди сам збагачується, де не існує однозначної істини, а є простір для варіативної думки, ідей, переконань – усе це умови, за яких особистість розвивається легко і всебічно. Головною ознакою вузівського навчання є його спрямованість на професійну підготовку, високу розумову діяльність, швидкість і логічність системно-аналітичного мислення, фундаментальність знань, формування генетичної потреби у творчій самостійності, яка буде потрібна протягом усього життя, якісно нове бачення себе, своєї ролі й участі в педагогічному процесі, що вимагає реальних і глибинних змін у професійній діяльності його організатора – викладача. Т.Сущенко зазначає, щоб побудувати вузівський педагогічний процес на акмеологічній основі, зробити його

релевантним внутрішнім потребам студентів, відображенням у їх свідомості “Я – в майбутньому”, необхідно віддавати перевагу не тому, що викладається, а тому, як викладається, використовуючи інформаційний матеріал безпосередньо з найновіших досягнень науки, з життєдіяльності тієї спільноти, у якій перебуває студент, ураховуючи, що релевантність досягається тільки за умови, якщо вони (студенти) визнають таке навчання дуже корисним для подальшої долі й професійної діяльності [9, с. 382].

Синтезуючи поняття «студент-лідер», «справжній студентський лідер» з терміном «якість», ми розуміємо лідерські якості студентів як різновид соціально-психологічних якостей особистості студента, який відбиває її ставлення до інших та суспільства, дозволяє здійснювати значний вплив на членів студентської групи, сприяє створенню позитивної атмосфери в групі, виявляється в її стійкій активній, відповідальній суспільній поведінці та вчинках, спрямованих на організацію й управління взаємостосунками у студентській групі для досягнення колективних цілей найоптимальніше. Ми переконані, що розвиток лідерських якостей студентів має бути панівним напрямом виховного процесу закладу вищої освіти.

Майже всі концепції лідерства наголошують на важливості ефективної співпраці лідера з послідовниками, що свідчить про те, що лідерство як соціальний феномен організації спільної діяльності та управління, соціальної активності є регулятором у системі міжособистісних відносин та може проявлятися лише в умовах соціальної групи.

Саме система розвитку лідерських якостей студентів має забезпечити накопичення ними нових знань про суть лідерства, формування лідерського світогляду, отримання досвіду лідерської взаємодії, що, зрештою, зумовлює успішне лідерство.

Урахувавши результати наукових пошуків вітчизняних та зарубіжних дослідників проблеми розвитку лідерства в студентському середовищі, ми вважаємо, що комплексна система розвитку лідерських якостей у студентів має складатися із двох тісно взаємопов'язаних етапів.

Перший етап спрямований на виявлення студентів, які володіють лідерськими якостями (здібностями). Він необхідний, незважаючи на те, що в студентському середовищі традиційно природнім шляхом виділяються соціально активні студенти, яким властиве зацікавлене ставлення до оточуючого, бажання впливати на процеси, що відбуваються, прагнення до позицій лідера. Важливо завжди пам'ятати, що потенційний студент-лідер, зазвичай, прагне реалізувати свій лідерський потенціал і від педагогів залежить, чи буде цей потенціал спрямовано на користь чи шкоду колективу.

Реалізація етапу виявлення студентів, які мають лідерські якості, повинна починатися з перших днів навчання, проводитися переважно на рівні академічних груп і здійснюватися, на нашу думку, педагогами- кураторами. Спочатку визначене завдання втілюється через адаптацію студентів до умов навчання у ЗВО, а також формування психологічного клімату в студентській групі. Важливо з перших днів навчання студентів залучити до різноманітної діяльності (спортивної, творчої, організаційної, пізнавальної тощо), що урізноманітнює можливості виявлення лідерського потенціалу всіх.

Цілеспрямоване формування активу студентської групи сприяє визначенню лідерів, тому кураторам рекомендується брати участь у виборі офіційного активу групи першокурсників [10]. Необхідно орієнтувати першокурсників під час вибору кандидатур на офіційні посади в групі на оцінку, насамперед, морально-ділових якостей і тільки згодом їх популярності

Дуже важлива роль у процесі виявлення лідерів відводиться тестуванню. Незважаючи на неоднозначне ставлення до нього, тестування може дати важливу (хоч і недостатню) інформацію про першокурсників. Низка досліджень для оцінки лідерських якостей особистості пропонує використовувати в тестах питання, які стосуються основних сфер життєдіяльності студентської групи – навчальної, наукової, емоційно- особистісної, організації дозвілля та побуту. На нашу думку, тести, що використовуються для виявлення лідерів мають бути комплексними, зорієнтованими на розкриття мотивації і спрямованості студентів, їх схильностей та інтересів, комунікативних, організаторських здібностей, досвіду участі в громадській діяльності.

Пропонуємо комплекс напрямів, які забезпечують виявлення студентів-лідерів на ранніх етапах професійного навчання. По-перше, це комплекс конкурсних творчих заходів, що сприяють залученню до спільної діяльності.

Етап виявлення лідерів є первинним. Незважаючи на своє самостійне значення, він втрачає змістовне наповнення без подальшої роботи.

Другий етап спрямований на розвиток лідерських якостей, формування навичок організаційної діяльності та ефективного міжособистісного спілкування. Саме на цьому етапі вируючу енергію лідерства можна спрямувати в позитивному напрямі, на досягнення важливих для студентів, факультету, навчального закладу цілей. Водночас цілі навчання лідерів реалізуються в їх конкретній, проектно-орієнтованій активності, покликаній здійснювати вплив на більш широке молодіжне середовище.

З іншого боку, необхідною є орієнтація на самовдосконалення особистості, виховання здатності до самоорганізації, самодисципліни, самоаналізу, самооцінки результатів діяльності. Цей складник реалізовується через проведення школи лідерського активу, ділових ігор та заходів інших форм, які організуються адміністрацією навчального закладу, кураторами, викладачами. Форми проведення школи лідерського активу є різноманітними, зокрема: збори активу, виїзд факультетського (університетського) активу для проведення різних тренінгів, таборів-семінарів для лідерів тощо.

Важливою і дієвою формою розвитку лідерських якостей студентів є кураторська діяльність студентів старших курсів стосовно студентів молодших курсів. Одночасно з практичним функціонуванням як лідера, що актуально для студентів старшокурсників, цей вид діяльності розв'язує важливе завдання адаптації студентів-першокурсників до умов вузівського середовища.

Важливий потенціал у практичній лідерській діяльності має студентське самоврядування. Водночас, оскільки студентському самоврядуванню відводиться важливе місце в реалізації всіх напрямів виховної діяльності, його необхідно розглядати не лише як ініціативну діяльність самих студентів, спрямовану на розв'язання важливих питань в різних сферах студентського

життя, а й насамперед як важливу форму виховної роботи у закладі вищої освіти.

Усі визначені нами тенденції, які мають реалізовуватися в освітньому середовищі закладу вищої освіти форми й механізми роботи із студентами, взаємодія навчального і позанавчальних процесів сукупно зумовлюють розв'язання важливого соціального завдання – підготовці самостійних, ініціативних, відповідальних фахівців, які здатні до ефективної управлінської діяльності в умовах суспільних трансформацій, які наразі відбуваються в Україні.

Література:

1. Ягоднікова В.В. Формування лідерських якостей старшокласників в особистісно орієнтованому виховному процесі загальноосвітньої школи : дис. канд. пед. наук :13.00.07 / В.В. Ягоднікова. – Одеса : Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К.Д.Ушинського, 2005. – 190 с.

2. Кричевский Р.Л. Психология лидерства / Р.Л.Кричевский. М.: Статус. 2007. – 542 с.

3. Вежевич Т.Е. Педагогические условия развития лидерских качеств учащихся : дисс. канд.пед. наук : 13.00.01 / Т.Е. Вежевич. – Улан-Удэ, 2001.

4. Ершов А.А. Лидер и авторитет / А.А. Ершов. – Л., 1991. – 102 с.

5. Волківська Д. А. Сучасний стан розвитку лідерського потенціалу студентського активу університетів України / Д.А. Волківська // Вісник Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. – Кременчук: КрНУ, 2016. – Випуск 2 (97) частина 1. – С. 40-45.

6. 6. Соціологія: короткий енциклопедичний словник [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://subject.com.ua/sociology/dict/249.html>.

7. . Большой толковый психологический словарь: пер. с англ. / Ред. А. Ребер. – М.: Вече, АСТ, 2000. – Т. 1 (А–О). – 592 с.

8. 7. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи: Вибрані твори /О.В.Сухомлинський. – К., 1977.

9. Сущенко Т.І. Пріоритети сучасної освіти та педагогіки з позицій планетарного підходу /Т.І. Сущенко // Педагогіка і психологія формування

творчої особистості: проблеми і пошуки:зб. наук. праць / [голов. ред. Т.І. Сущенко та ін.]. – Запоріжжя, 2009. – Вип. 55. – С. 382 – 389.

10. Емельянов И.Н. Руководство коллективом как проблема социальной психологи. – М. МГУ, - 1971 – 126с.

Педагогічні науки

ВПЛИВ РОЗВИТКУ ДРІБНОЇ МОТОРИКИ РУК НА ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

*Савченко Л. Л.,
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри
теорії та методики дошкільної освіти
Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна
академія» Харківської обласної ради
м. Харків, Україна*

Мовленнєвий розвиток дитини – один з основних чинників становлення особистості в дошкільному дитинстві. Мовлення є засобом реалізації всіх сфер життєдіяльності дитини дошкільного віку в основних лініях розвитку. Формування правильної вимови у дітей – це складний процес, дитині потрібно навчитися керувати своїми органами мовлення, сприймати звернене до неї мовлення, здійснювати контроль за мовленням оточуючих та власним. Рухи рук тісно пов'язані з мовленням, вони є одним з факторів його формування. Недостатній розвиток зорового сприймання, уваги та, зокрема, дрібної моторики, призводить до виникнення негативного ставлення до навчання. Тому вплив розвитку дрібної моторики є досить важливим елементом у формуванні мовлення дітей дошкільного віку.

Зв'язок рухів руки з мовленням був відмічений ще в 1928 році. Вчені, до сьогодні, займаються вивченням діяльності дитячого мозку, психіки дітей та його мовного розвитку відзначають велике стимулююче значення функції руки. Так, дослідження, проведені В.І. Бельтюковим, Л.А. Кукуєвим, Л.А. Новіковим

та інших, показують, що існує онтогенетична взаємозалежність розвитку дрібної моторики мови, і що руху руки історично, у розвитку людства, надали значний вплив на становлення мовної функції. М.М. Кольцова дійшла висновку, що систематичні вправи з тренування рухів пальців надають стимулюючий вплив розвитку мови і є, на думку М.М. Кольцової, «потужним засобом підвищення працездатності кори мозку».

Рівень розвитку дрібної моторики – один з показників інтелектуальної готовності до шкільного навчання. Недарма в багатьох школах України існують, так звані, співбесіди, тестування під час яких серед інших завдань дитині пропонуються завдання на визначення рівня розвитку дрібної моторики. Дитина, що має високий рівень розвитку дрібної моторики, вмє логічно мислити, в неї достатньо розвинуті пам'ять, увага, зв'язне мовлення. Саме тому робота з розвитку дрібної моторики повинна починатися задовго до вступу у школу. Батьки, педагоги, які приділяють певну увагу вправам, іграм, різноманітним завданням на розвиток дрібної моторики та координації рухів руки вирішують одночасно декілька проблем:

- по-перше, впливають на загальний інтелектуальний розвиток дитини;
- по-друге, покращують розвиток мовлення малюка;
- по-третє, готують його до оволодіння навичками письма.

З самого раннього віку необхідно починати роботу з розвитку дрібної моторики. Робота з розвитку дрібної моторики повинна проводитись регулярно, адже саме тоді буде досягнений вагомий ефект від цих спеціальних вправ. Завдання з розвитку рухів пальців рук повинні приносити дитині радість, не повинні викликати перевтомлення. Перша іграшка дитини – її ручки та пальці. Приходить той час, коли мама помічає, що її маленька дитина, якій уже 3-4 місяці, розглядає свої пальчики, руки, рухає ними, бавиться протягом тривалого проміжку часу. Малюк пізнає навколишній світ через своє тіло. Чим більше дитина рухає своїми пальчиками, тим більше розвиваються мозкові структури. «Пальчикові» ігри – віршовані рядки, що ілюструються за допомогою ритмічних рухів рук, пальчиків. Такі ігри допомагають не тільки розвивати мовлення та

інтелектуальні здібності дитини, а приходять на допомогу у скрутні хвилини плачу або болю, щоб організувати діяльність маляти впродовж дня, відволікти, створити приємну атмосферу в домі. Пропонуючи малюку таку гру, важливо відразу створити її настрій, правильно вимовляти кожен звук, продумати всі рухи і поступово їх повторювати. Дитина відтворює рухи наших рук, а в її гортані спочатку повторюються всі звуки, а через деякий час вже чуються відтворені склади, слова із запропонованої гри. За допомогою такої гри дитина отримує різноманітні сенсорні враження, в неї розвивається уважність та здатність концентруватися. Такі ігри формують добрі взаємовідносини між дітьми, а також між дорослим та малюком. Персонажі і образи наших пальчикових ігор – павучок та метелик, коза і зайчик, дерево і птиця, сонечко і дощик – подобаються малюкам від півтора-двох років, діти із задоволенням повторюють за дорослими тексти і рухи. Одні пальчикові ігри вчать малюка рахувати, в інших дитина повинна діяти, використовуючи обидві руки, що допомагає їй краще усвідомити поняття вище – нижче, зверху – знизу, право – ліво.

Ігри, в яких малюк ловить або гладить руку дорослого чи іншої дитини, плескає його по долоні або згинає пальці партнера по грі, важливі для формування почуття впевненості у дитини. Деякі ігри, в яких пальчики називаються по черзі або діють по черзі, нагадують маленькі казочки (наприклад, «Два товстих поросся», «Два рудих таргана», «Краб») і виконати їх самостійно можуть діти 4-5 років, а більш маленьким повинні допомагати дорослі. Вимовляти тексти пальчикових ігор дорослий повинен максимально виразно: то підвищуючи, то понижуючи голос, роблячи паузи, підкреслюючи окремі слова, а рухи виконувати синхронно з текстом або в паузах. Малятам важко промовляти текст, їм достатньо виконувати рухи разом з дорослим або за його допомогою.

Дітям слід пропонувати прості вправи, доступні їх віку. Більш старшим дітям завдання можна ускладнювати.

Щоб сприяти розвитку рухів пальців рук і тим самим розвивати мовлення, можна запропонувати малюкам наступні завдання: розминати пальцями

пластилін, глину; катати по черзі кожним пальчиком камінці, намистинки, кульки; нанизувати намистинки на тоненьку стрічку, робити намисто; стискати та розтискати кулачки; показувати окремо тільки по одному пальчику; барабанити, постукувати всіма пальцями обох рук по столу; махати в повітрі тільки пальцями, не рухаючи долонею; плескати в долоні тихо й голосно, у різному темпі; нанизувати великі гудзики на нитку; нав'язувати вузлики на мотузці; застібати гудзики, гачечки, замочки, закручувати кришки, заводити механічні іграшки; закручувати шурупи, гайки; грати з конструктором, мозаїкою, кубиками; складати матрешки; малювати у повітрі; грати з піском, водою; малювати, розфарбовувати, штрихувати; різати ножицями.

Пазли, наприклад, сприяють розвитку дитини. Збираючи барвисті картинки, малюк розвиває не тільки дрібну моторику, але і уважність, кмітливість, логічне мислення, координування роботи очей і кистей рук.

Ігри з різними мозаїками сприяють розвитку дрібної моторики, кмітливості та творчих здібностей дитини. Таку розвиваючу іграшку можна купувати малюку, як тільки йому виповниться один рік. Головне – звернути увагу на фішки і на вік дитини, для якого призначена мозаїка. Для самих маленьких створені мозаїки з великими яскравими фішками і дощечкою великих розмірів.

Найпростіші іграшки-шнурівки призначені для дітей у віці одного-півтора років. В ігровій формі здійснюється розвиток дрібної моторики рук, а, отже і поетапна підготовка дитини до письма. Шнурівка дає можливість придумати безліч ігор. Це і безпосередньо шнурування, і можливість використовувати елементи «шнурівки» в сюжетно-рольових іграх або вивчення основних кольорів. Ігри-шнурівки створені з метою розвитку дрібної моторики рук, посидючості і окоміру. В процесі гри удосконалюється координація рухів і гнучкість кистей рук. «Шнурування» сприяє розвитку дрібної моторики, логічного мислення, мовлення, і як результат – стимулюють розвиток органів артикуляції (мовного апарату).

Досвід педагогів свідчить, що рання діагностика мовленнєвих порушень та корекційна робота з розвитку дрібної моторики ефективно впливає на психічний, мовленнєвий, інтелектуальний і загальний розвиток дитини.

Дрібна моторика рук пов'язана з розвитком певних ділянок головного мозку, які відповідають за формування багатьох психічних функцій. Розвиток тонких рухів пальців рук передує появі артикуляції складів. Завдяки розвитку пальців у мозку формується проєкція «схеми людського тіла», а мовленнєві реакції перебувають в прямій залежності від тренуваності пальців. Таке тренування варто починати з самого раннього дитинства. Виходячи з оздоровчого впливу на організм дитини кожного з пальців, слід допомагати дитині координувати і спритно ними маніпулювати. Необхідно звертати увагу на опанування дитиною простими, але в той же час життєво важливими вміннями – тримати чашку, ложку, олівці, вмиватися. Наприклад, якщо в чотири роки вона не вміє доносити в пригорщі воду до обличчя – значить, у неї відстає у розвитку дрібна мускулатура.

В.О. Сухомлинський справедливо стверджував, що розум дитини знаходиться на кінчиках її пальців [4, с.158]. У процесі діяльності м'язи рук виконують три основні функції: органів чуття, органів пізнання, акумуляторів енергії (і для самих м'язів, і для інших органів). Якщо дитина торкається якогось предмета, то м'язи й шкіра рук у цей час «учать» очі й мозок бачити, сприймати дотиком, розрізняти, запам'ятовувати.

Отже, для повноцінного мовленнєвого розвитку дітей потрібні як зусилля педагогів дошкільного закладу, так і повсякденна робота батьків з розвитку дрібної моторики рук.

Література:

1. Ліщук В. Зв'язок розвитку тонких рухів пальців рук і розвитку мовлення. *Дефектолог*. 2010. №7. с. 3-6.
2. Лугова І. Розвиток дрібної моторики пальців рук в учнів шестирічного віку. *Початкова школа*. 2008. №7. с. 6.
3. Момот Т. Л. Пальчиками граємо – мову розвиваємо. Бібліотека логопеда – практика. Тернопіль: Навчальна книга. Богдан, 2009. 24 с.
4. Сухомлинський В.А. Батьківська педагогіка. Київ. 1978. 253 с.

ОСВІТНІЙ ДИСКУРС: МАТЕРІЯ

Семенець Л. М.,

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри фізики та охорони праці*

Рябченюк С. М.,

*студентка природничого факультету
Житомирський державний університет*

*імені Івана Франка
м. Житомир, Україна*

Питання матерії, її властивостей, видів і форми буття є корінною проблемою природознавства впродовж історії їх розвитку. Це пояснюється тим, що поняття матерії не тільки виражають загальний рівень знання людей про явища об'єктивного світу в кожен епоху розвитку людського суспільства.

Платон та Аристотель вважали, що матерія існує лише як можливість, яка перетворюється в дійсність лише в результаті з'єднання її з формою. Однак, Г. Гегель зазначав, що матерія виявляється в результаті діяльності абсолютної ідеї, абсолютного духу. Саме абсолютний дух та ідея породжують матерію. Суб'єктивно-ідеалістичний філософ Дж. Берклі зауважував про те, що матерії не існує, і її ніхто ніколи не бачив, що, якщо вигнати це поняття з науки, то це ніхто й не помітить, тому що воно нічого не означає.

Визначення матерії було розширено з розвитком різних областей науки. Це були об'єкти, які можна було описати класичними властивостями. З появою оптики, її спеціальної та загальної теорії відносності доповнюється зв'язками з гравітацією і хвилями. Пошуком нових видів матерії займаються фізики, астрофізики.

Потрібно зрозуміти, що є матерією, а що ні. По-перше, матерією не є сам простір, а тільки те, що в ньому розташовано. По-друге, матерією не є інформація і абстракції. Матеріальним може бути тільки носій інформації, а не сама інформація. Виходячи з визначення матерії, як «існуюче в просторі, що

володіє властивостями утримання», ми можемо відрізнити матеріальне від нематеріального. При наявності або відсутності фізичних властивостей - людина може відрізнити уявне від дійсного.

Фізична матерія проявляє різні властивості і ми відповідно до загальних ознак можемо розділити матерію на дискретну (у вигляді частинок, які знаходяться в одному з двох станів: безпосередньо як частки пересуваються в просторі зі швидкістю близькою до швидкості світла або групуються в речовину) і недискретну (у вигляді поля) форми. Отже, можна виділити три основні категорії матерії: це частинки згруповані в речовину (речовина), вільні частки (частинки) і поле.

Матерія в природі проявляє себе, і як речовина, і як частки, і як поле. До цього часу не виявлено, що якщо якась матерія існує, то під час виявлення потрапить до однієї з категорій. Усі предмети в нашому відчутному світі складаються з речовини. Відрізняють рівні організації речовини: мікроскопічний (елементарні частинки, атом і атомне ядро, молекули); макроскопічний (газ, рідина, тверде тіло, плазма, космічні об'єкти та інші). Поле це щось матеріальне, але нематеріальне. І не всі відразу здатні зрозуміти як матеріальне може бути нематеріальним. Учені спочатку визначилися, що вважати матеріальним - все те, що знаходиться в просторі й має властивості. Якби властивостей ніяких не було, то не було матерії. Наукою відкрито різні види полів - гравітаційне, електромагнітне, ядерне та інші. Приміром, без полів тяжіння ніщо не об'єднувало б зірки галактики, а саму речовину - у зірки. Усі тіла перестали б існувати: без електричних та магнітних полів, ніщо не пов'язувало б атоми в молекули, а електрони і ядра - в атоми.

Будь яка зміна, перетворення або прояв властивостей речовини без зміни її складу, усі події, що відбуваються в природі називається фізичним явищем. Одними із видів поля ми можемо назвати такі явища як веселка, туман та інші. Веселка спостерігається в тих випадках, коли сонячні промені освітлюють завісу дощу, розташовану на протилежній Сонцю стороні неба. Різнобарвна дуга зазвичай знаходиться від спостерігача на відстані 1-2 км, а іноді її можна

спостерігати на відстані 2-3 м на тлі водяних крапель, утворених фонтанами або розпилювачами води. Туман – це краплинки води, котрі висять у повітрі, безпосередньо над земною поверхнею. Проте внаслідок охолодження повітря, водяна пара досягає стану насичення, а при подальшому пониженні температури, вона конденсується на невеликих піщинках та домішках (пил, сажа тощо), котрі завжди присутні в атмосфері.

Фізичне поле - це вид матерії, який здійснює взаємодії між частинками речовини, зв'язує їх у системи тіл (ядра, атоми, молекули, тверді тіла, Сонячну систему, галактики, метagalактики) і просторово неперервний.

Досліджуючи фундамент матерії фізика відкрила всезагальне перетворення матеріальних об'єктів. Перетворення механічного руху внаслідок тертя приводить до нагромадження внутрішньої енергії тіла, до посилення теплового руху його молекул. Тепловий рух, у свою чергу, може перетворитися на випромінювання. Закон збереження й перетворення енергії наголошує: які б процеси перетворення не здійснювалися у світі, загальна кількість маси і енергії залишається незмінною. Будь-який матеріальний об'єкт існує лише в зв'язку з іншими і через них пов'язаний з усім світом. Так, екологічні проблеми, які все гостріше нагадують про себе, мають в основі людську діяльність. З іншого боку, учені вже не перше десятиріччя переконують, що тільки через освоєння космічного простору людство в найближчі століття, а можливо, десятиліття зможе розв'язати життєво важливі для себе проблеми, наприклад, забезпечення землян гостро необхідними енергоресурсами. Відкрито закони збереження маси, енергії, заряду, парності та ін., які дали змогу зрозуміти процеси, що відбуваються в різних сферах природи. Це свідчить про те, що в основі всієї різноманітності наявних речей, явищ та процесів є рух матерії. Прикладами матерії у фізиці є предмети як живої, так і неживої природи.

Опрацювавши джерельну базу, нами було проведено анкетування учнів 10-11 класів Житомирського екологічного ліцею № 24 щодо питання про матерію. Результати обробки анкетування показали:

1. На питання «Чи знаєте Ви, що таке матерія?», учні відповіли, що матерія - це все, що нас оточує.

2. Відповідаючи на питання про види матерії, природні явища, ліцеїсти надавали розширені відповіді, наводячи багато прикладів у природі.

3. Розмірковуючи над запитанням «Чи можна сказати, що знання про матерію вирізняють людину з натовпу?», думки ліцеїстів розділилися, а саме: 70 % - відповіли, що знання про матерію вирізняють нас із натовпу, а 30 % - заперечували їхню думку (доводили свою думку, що знання про матерію взагалі не дають нам нічого для життя).

На основі проведеного дослідження серед ліцеїстів можна зробити висновки, що вони володіють матеріалом про матерію.

Підсумовуючи вищезазначене, зауважимо, що матерія існує тільки в русі, через який вона виявляє себе. Неможливо знайти об'єкт, який би не перебував в русі. Рух є способом існування матерії, буває в різних формах. Форми руху матерії взаємопов'язані. Перспективою наших подальших досліджень є розкриття руху матерії в просторі й часі.

Література:

1. Веселка, як фізичне явище [електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://moyaosvita.com.ua/fizuka/veselka-yak-fizichne-yavishhe/>

2. Звідки береться туман? [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gutpfusik.blogspot.com/2013/03/blog-post_19.html

3. Поняття і структура матерії [електронний ресурс]. – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1157071837589/filosofiya/ponyattya_struktura_materiyi

4. Електронний ресурс. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9C%D0%B0%D1%82%D0%B5%D1%80%D1%96%D1%8F>

РОЛЬ МЕТОДИЧНОЇ СЛУЖБИ
У СТВОРЕННІ ЕФЕКТИВНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА
В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

*Солонина С. А.,
завідувач методичним кабінетом
Черкаської об'єднаної територіальної громади
Слов'янського району Донецької області*

Поодинці ми можемо так мало; разом
ми можемо перевернути гори.

Хелен Келлер

Реформа децентралізації – одна з перших реформ, розпочатих в Україні після Революції Гідності. Управлінська свобода, фінансові ресурси, широкий горизонт подальшого планування – далеко не повний перелік переваг, які отримали громади для розвитку в процесі реформування. Проте, жодна із розпочатих реформ не буде успішною, якщо не зміняться цінності і ставлення громадян. А цінності і ставлення формуються шляхом якісної освіти [1, с. 3]. Не має заперечень той факт, що головним замовником освітніх послуг і контролером їх якості є суспільство. А головним завданням громади сьогодні є забезпечення діяльності методичної служби, що «стане центром реформування освіти», а значить візьме на себе задачу неперервного розвитку педпрацівників в умовах реформування галузі, супроводу експериментальної та інноваційної діяльності в навчальних закладах, розробки нових підходів до змісту освіти та пошуку нових методичних рішень щодо досягнення європейського рівня якості освіти. Міністерство освіти і науки України наголошує на розмежуванні функцій працівників методичних служб та органів управління освіти, визнаючи, що «...основні напрямки подальшого розвитку освітньої галузі в Україні залежать у тому числі й від успішної діяльності районних (міських)

методичних кабінетів, методичних служб ОТГ та їх взаємодії з органами управління освітою». Методисти не повинні виконувати функцію контролю освітнього процесу, методичні служби мають бути партнером педагогічних працівників з надання науково-методичної допомоги [2, с. 24].

Концепція Нової української школи чітко визначає, що «нова школа працюватиме на засадах «педагогіки партнерства», яка поширюється і на вектор «учитель-методист» [3, с. 21]. Учитель має почати працювати по-новому, впроваджуючи в широку практику нові методики викладання, акцентуючи зусилля на проектній та дослідницькій діяльності, інтерактивних формах навчання, посиленні діяльнісного характеру освіти. Підтримка педагога у його професійному зростанні на робочому місці, яка носить системний характер і відповідає його індивідуальним потребам є вкрай важливою для сучасного вчителя. Допомогти вчителю цілісно бачити, розуміти і аналізувати свої професійні дані, усвідомлювати власні професійні помилки на засадах партнерства – завдання працівників методичної служби. Використання методистами застарілих форм роботи з кадрами (наради, семінари) відходять у минуле. Методична служба громади повинна володіти цілим арсеналом інтерактивних форм роботи з педагогами, найбільш дієві з яких:

1. Дистанційні форми роботи. Дистанційна форма навчання передбачає створення й використання єдиного інформаційно-освітнього середовища, яке містить різні електронні джерела інформації. Звертаємо увагу на ефективні форми дистанційної роботи з педагогами:

- Веб-вітрина – веб-сайт, на якому розміщена інформація з обраної проблеми, дозволяє презентувати найкращі методичні напрацювання, поширювати перспективний педагогічний досвід.

- Методичний навчальний чат – бесіда в реальному часі, завданням якого є обговорення актуальних проблем освітнього процесу.

- Веб – форум – створення відвідувачами форуму на Інтернет-сторінці своїх тем із їх подальшим обговоренням, шляхом постинга, розміщення повідомлень усередині цих тем.

2. Воркшоп (WORKSHOP) – навчальний захід, на якому учасники отримують знання самостійно. Це певна процедура, у результаті якої група приходиться до єдиного вирішення проблеми.

3. Метаплан – групова робота, в процесі якої кожна проблема розглядається з точки зору питань «Як є?», «Як має бути?», «Чому не так, як треба?», «Що робити, щоб змінити ситуацію?».

4. Світове кафе – простий спосіб взаємодії, спрямований на широкий обмін думками, ідеями, досвідом.

5. Тренінг - це форма групової роботи, що забезпечує активну участь і творчу взаємодію учасників між собою і тренером [4, с. 312].

Підсумовуючи хочу наголосити, що провідну роль у здійсненні системного наставництва посідає методична служба. Тому, пріоритетним завданням методичної служби громади є створення команди професіоналів-наставників, які б знаходили точки професійного зростання педагогів, створюючи атмосферу довіри, спільно знаходили шляхи покращення якості викладання, і таким чином формували вчителя нового покоління. Якщо команда наставників - професіоналів стане складовою системи методичної роботи в громаді, це надасть методичній службі потужності, додаткових важелів у створенні ефективного освітнього середовища, підготовки педагогів та підвищення якості освіти.

Література:

1. Сеїтосманов А., Фасоля О., Мархлевські В. Нова школа у нових громадах: посібник з ефективного управління освітою в об'єднаних територіальних громадах. Київ, 2018. – 128 с.

2. С. І. Макаренко. ОСВІТА ДОНЕЧЧИНИ: національний та європейський вектори розвитку. Освітній дороговказ на 2017-2018 навчальний рік. - Науково-методичні рекомендації щодо організації освітньої роботи у 2017-2018 навчальному році. Слов'янськ, 2017. – 262 с.

3. С. І. Макаренко. НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА: ВЧИМОСЯ ЖИТИ ПО – НОВОМУ. Освітній дороговказ на 2019-2020 навчальний рік. - Науково-

методичні рекомендації щодо організації й супроводу освітньої роботи у 2019-2020 навчальному році. Краматорськ, 2019. – 228 с.

4. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Київ, 2003. - 1440с.

Педагогічні науки

КЕЙС – ТЕХНОЛОГІЇ ПРИ ВИВЧЕНІ ФІЗИКИ

Печерська Т.В., Стадник В.О.

Важливими цілями освіти у наш час повинні стати розвиток у студентів здатності діяти і бути успішними, формування таких якостей, як професіональний універсалізм, здатність змінювати сфери діяльності, організовувати способи діяльності на достатньо високому рівні. Затребуваними стають такі якості особистості, як мобільність, рішучість, відповідальність, здатність засвоювати і застосовувати знання в незнайомих ситуаціях, здатність вибудовувати комунікацію з іншими людьми. Основним результатом діяльності освітнього закладу повинна стати не система знань, умінь і навичок, а здатність людини діяти в конкретній життєвій ситуації. [1]

Розвиток ІТ- технологій, нанотехнологій, робототехніки актуалізує потребу у досвідчених фахівцях.

STEM-освіта – термін, що характеризує складений міжпредметний підхід який пов'язує природничі науки з інженерією, математикою та новітніми технологіями. Мета та завдання STEM-освіти підготувати висококваліфікованих спеціалістів які зможуть обхvatити широкий спектр спеціальностей, що сприятимуть подальшому розвитку ІТ технологій, науки та людства в цілому. Однією з технологій STEM-освіти є кейс-технологія.

Проблемою у викладанні фізиці є те, що переважна кількість задач є абстрактними або частковими умовами реальних проблем. Звідси у більшості студентів впливають труднощі з вирішенням реальних проблем у науковій та

професійній діяльності. В такому випадку ефективним є метод навчання який і будується навколо відомою, іноді тривіальної задачі.

Кейс – метод або метод ситуаційних вправ є інтерактивним методом навчання, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності студентів. Він сприяє розвитку вмінню вирішувати проблеми, винахідливості, розвиває здібності проводити аналіз і діагностику проблем [1]. В процесі розбору кейсів розвиваються аналітичні, комунікативні та творчі здібності.

За типом методи ситуативного навчання можуть відрізнятися. Найбільш поширеними є: метод ситуаційного аналізу (аналіз конкретних ситуацій), метод дискусії, метод рольових ігор, ігрове проектування, метод інциденту та ін.

На заняттях з фізики за допомогою кейс-методу можуть бути розглянуті ситуації пов'язані з екологічними проблемами, з майбутніми професіями студентів, проблемами безпеки життєдіяльності, побутовими проблемами, виробничими процесами тощо.

Головними перевагами кейс-методу є наочність та наближеність до реальних проблем з життя. Такий метод змушує студентів до аналізу, винахідливості, творчості. Накопичення такого практичного досвіду може спонукати до подальшої праці у вибраному напрямку та більшої впевненості у собі. Також кейси стимулюють студентів до діалогу і обговоренню, що виробляє навички захисту своєї точки зору. Формується цей метод на розмаїтті джерел інформації. Від теорії до припущень. Разом з тим цей метод являється значно емоційнішим у порівнянні з традиційним викладом матеріалу. Студентам пропонують розв'язати задачу, що описана за реальними даними і має відношення до реальної ситуації. При цьому, сама проблема не має однозначних вирішень.

Кейс спеціально готується у відповідності до теми заняття. Викладач повинен підготувати навчальну задачу, яка б відображала реальну ситуацію. Наступним кроком викладач готує сам кейс, об'ємом від двох до декількох сторінок. Студенти, як правило, спочатку вивчають кейс із залученням додаткових джерел і аналізують матеріал. Після цього групи презентують свій матеріал, вступають в дискусію і т.д. При цьому викладач бере на себе роль

ведучого, який генерує питання, фіксує відповіді і всіляко стимулює студентів. Весь цей процес позитивно сприяє на динаміку формування особистісних та професійних навичок даної тематики. Його використання можливе при великому обсягу наукової документації, при якому значну кількість часу потребує постановка, та відпрацювання матеріалу. А метод ситуацій реформує заняття в більш творче русло.

Досить складно використовувати метод у пасивних групах. Досвід показує, що при роботі і обговоренні, деякі студенти зовсім не працюють і мають можливість заховатись за активними колегами.

Отже, застосування кейс-технології виконує основну мету навчання, а саме: засвоєння, відпрацювання та подальше застосування здобутих навичок, а також формує особистісні позитивні якості і компетентності у студентів таки як комунікабельність, різносторонність, далекозорість. А також надає можливість педагогу самовдосконалюватись та збільшити власний творчий потенціал.

Література:

1. Сурмін Ю. П. Кейс-метод: становлення та розвиток в Україні / Ю. П. Сурмін // Вісник Національної академії державного управління при Президентіві України.- 2015.-вип. 2.- С. 19-28.

2. 5 питань про STEM-освіту: що воно таке і чому змінює долю наших дітей Стаття. Лабораторія Систем Відкритої Освіти. – 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hobbytech.com.ua/5-питань-про-stem-освіту/>

3. Застосування Кейс-технологій на уроках фізики, як спосіб зв'язку навчання з життям Стаття [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://naurok.com.ua/zastosuvannya-keys-tehnologiy-na-urokakh-fiziki-yak-sposib-zv-yazku-navchannya-z-zhittiyam-96937.html>

4. Сорокіна І.В. Використання кейсових технологій на уроках фізики Стаття Журнал “Методичні розробки та посібники по фізиці” – 2018 [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://ext.spb.ru/2011-03-29-09-03-14/96-2011-12-05-14-05-58/12543-Primenenie_keysovykh_tekhnologiy_na_urokakh_fiziki.html

РОЛЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

*Ткаченко І.В.,
старший викладач кафедри
філософії та педагогіки професійної підготовки
Харківський національний
автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна*

Українська держава все ще перебуває в стані пошуку чітких орієнтирів зламного періоду своєї історії. Позначилося це на кардинальних якісних змінах, яким підлягають усі без винятку сфери життєдіяльності суспільства, в тому числі ідеологічні та науково-світоглядні парадигми. Звідси окреслюється суспільна мета – побудова власної держави, яка немислима без національної ідеї, відродження національної пам'яті і духовності. Одним із найстаріших інститутів людства, який постійно впливав на становлення суспільства і через який проходить кожна людина, набуваючи рис особистості, фахівця й громадянина, – є освіта. Вона не тільки дає знання, формує уміння й навички, а й різнобічно розвиває людину, виявляє та вдосконалює її можливості й інтереси, формує життєві цінності й установки.

Освітня система базується на численних принципах, головними з яких є взаємозв'язок навчання і виховання та єдність змісту і методів навчання. Зокрема С. Заветний стверджує, що "найбільш характерними факторами формування особистості є освіта, навчання і виховання. Применшення впливу одного з елементів призводить до погіршення інших. Найскладнішим із елементів є саме виховання, оскільки воно чи не найбільш спрямоване на формування особистісно-духовних якостей людини" [1].

У сучасних наукових дослідженнях досить детально розглядається проблема виховання на основі діяльнісного підходу до етнокультури з метою формування соціально відповідальної, творчої особистості (Д. Білий, 56

О. Вишневецький, О. Драшко, Г. Шмалько, П. Щербань та інші).

Чимало науковців наголошують на тісному взаємозв'язку національного виховання і формування самоусвідомлення українців на основі рідної мови (Я. Пилинський, Г. Бігун, Д. Шапран, Т. Скрябіна, І. Дзюба). Особлива увага приділена питанням становлення національної ідеї та її впливу на майбутнє нації (О. Антонюк, В. Гонський, В. Лісовий).

У науковій літературі національне виховання – це історично зумовлена і створена самим народом сукупність ідеалів, поглядів, переконань, традицій, звичаїв та інших форм соціальної практики, спрямованих на організацію життєдіяльності підростаючих поколінь, у процесі якої засвоюється духовна і матеріальна культура нації, формується національна свідомість і досягається духовна єдність поколінь [4]. Воно ґрунтується на засадах родинного виховання, ідеях і засобах народної педагогіки, наукової педагогічної думки, що уособлюють кращі зразки виховної мудрості народу.

Серед проблем, від розв'язання яких залежить здійснення національного відродження України, дослідники (В. Борисов, П. Гнатенко, М. Пірен, Д. Тхоржевський, О. Шуба) важливе місце приділяють формуванню національної самосвідомості. "В умовах незалежної Української держави національна свідомість постає як одна з основних рушійних сил суспільства, тому виховання цієї якості варто віднести до пріоритетних завдань освітян" [5]. Це зумовлюється, насамперед, тим, що високий рівень національної самосвідомості пов'язаний не просто з теоретичним усвідомленням процесів національного відродження, а й з практичною готовністю людини до участі в розбудові незалежної держави. Національно свідомою вважається людина, яка співвідносить себе із певною нацією і розглядає цей факт як позитивний. Якщо людина байдужа до національних надбань свого народу, то вона не має національних орієнтирів, а через це поступово втрачається і її зв'язок з батьківщиною. Г. Гуменюк стверджує, що у молоді "з розвиненою національною самосвідомістю формуються стійкі мотиви приналежності: користь народу, нації, підвищується громадська відповідальність за свої вчинки. У цьому процесі формується і справжня любов до інших народів та культур" [6].

У сучасних умовах національне виховання студентської молоді у технічному вузі найбільш відповідає потребам відродження України. Воно сприяє формуванню основних компонентів духовного світу особистості, національної психології, національного мислення, характеру і темпераменту, моралі й етики, національної свідомості й самосвідомості. Не можна виховувати громадянина певної держави, не визначивши для нього цілком певних координат, як не можна будувати громадянського суспільства, не виховуючи власних громадян [7].

Через призму національного характеру повинен будуватися весь сучасний навчально-виховний процес, у якому система освіти і національна специфіка взаємообумовлюються. Тобто, особливості характеру нації впливають на специфіку освіти, і навпаки, – освіта, у певний мірі, визначає національну вдачу. З другого боку, загальнолюдське не є чимось окремим від національного. Воно існує в національному і через національне виявляє себе і утверджує.

У технічному вузі виховний процес має будуватися з урахуванням національної специфіки, спрямованої на всебічний розвиток і етнокультурну соціалізацію студентів. Вихованці повинні мати змогу ознайомитися з особливостями української традиційної народної культури, засвоїти основи етнології і фольклористики. . Процес етнокультурного виховання студентів ефективно відбувається за умови узгодження особистісних ідеалів і поривань з вимогами і потребами суспільства.

Необхідно залучати молодь до вивчення, збереження та відтворення традиційної народної культури з метою їхнього етнокультурного виховання. Виконавці кращих зразків фольклору черпають для себе у ньому етичні і естетичні цінності, глибоку мораль. Навпаки, цінності традиційної культури часто мають загальний характер завдяки гуманістичним принципам людських взаємин і ставлення до природи і світу. Музично-сценічне мистецтво вимагає від учасників фольклористичних гуртів і фольклорно-етнографічних колективів оволодіння народною хореографією і різними засобами драматичного мистецтва. Така діяльність забезпечує формування естетичних смаків і національної свідомості, сприяє творчій реалізації природних здібностей.

Однією із сутнісних ознак національної самосвідомості є самопізнання як потяг пізнати самого себе в оточуючому світі, зокрема, виявити дійсні джерела національного розвитку. Одним із таких джерел науковці (С. Пролєєв, В. Шамрай, А. Швецова) називають рідну мову, оскільки в ній найповніше відображено й зафіксовано всі тонкощі світосприйняття, буття, історичний шлях, ментальність і характер народу. Майже всі дослідники стверджують, що одним із засобів підвищення ефективності національного виховання є організація виховного процесу у технічному вузі державною мовою.

Позитивно впливатиме на зазначений процес правильна організація самостійної мовної роботи студентів в умовах відсутності українського мовного середовища (на Слобожанщині). Має бути установка на самовивчення та творчий підхід до процесу пізнання в цілому. Студенти повинні пишатися, що серед двох тисяч мов українська за своєю милозвучністю – третя у світі. Слушно зауважує Н. Сивачук, що носії мови (а це не лише студенти, але й, перш за все, викладачі) повинні прагнути до її вишуканості, краси. Учений розглядає віртуозне володіння мистецтвом живого слова як провідний педагогічний інструмент. Виховувати творчу особистість необхідно саме через мистецтво слова, педагог повинен вміти вести виховну бесіду з учнем, володіти прийомами словесного спонукання, заохочення, покарання [8]. При цьому варто зауважити, що кожна людина у багатосторонньому процесі виховання одночасно виступає і в ролі вихователя, і в ролі виховуваного, а отже, і відповідає за спрямованість його змісту, за ефективність і результати.

Дослідники (П. Гнатенко, Г. Гончарук та інші) зазначають, що оволодіння словесними усталеними в народі формулами вітання, побажання, благословення – допомагає студентам не тільки пізнати коріння батьківської мови, а й сформувані підхід до рідної культури, що поступово переходить в утвердження національної свідомості. Крім того, якщо в мові відбито національний характер народу, його психологічний стан, побут, історію, то в мовленні у всіх барвах виявляється конкретна людина з її світосприйняттям і самовіддачею, знаннями й естетичними нормами. І національному вихованню у цьому процесі відводиться першорядна роль.

У даному контексті доцільно звернутися до видатного українського

філософа, засновника Харківської психологічної школи у мовознавстві О. Потебні. Він казав, чим вищий рівень національної культури, національної мови як першоознаки її існування й творення інтелектуально-духовної атмосфери, тим вищий рівень національної та державної свідомості. Учений розглядав народну єдність як великий історичний двигун, а мову як спосіб створення естетичних і моральних ідеалів. "Нормальний розвиток мови є однією з передумов здорового розвитку нації, національного світосприймання" [9].

Завдання применшити негативне й виплекати позитивне в українському національному характері є одним із головних завдань виховання особистості в технічному вузі. Варто пам'ятати, що процес виховання повинен бути цілісним, тривалим і неперервним. З другого боку, вихователі повинні намагатися знайти до кожного студента індивідуально-особистісний підхід. Адже нерідко буває так, що за "одноликою" масою колективу ми не бачимо окремої людини з усім багатством, своєрідністю і неповторністю її індивідуальності. І як результат – стандартний, штампований підхід до особистості. Методика індивідуальної дії потребує від кожного вихователя продуманого виховного процесу, під час якого студенти мали б змогу пізнати свій внутрішній світ та прагнули б до самовиховання.

Отже, особлива увага в технічному вузі має бути зосереджена на головних структурних елементах національного виховання: мові, становленні українського характеру, формуванні національної самосвідомості та ідеї. Для ефективного використання виховних можливостей національного впливу на особистість потрібне безпосереднє залучення студентів до вивчення рідної історії, культури, мови, традицій, звичаїв тощо. Сучасне покоління повинно цілеспрямовано працювати над вихованням молоді в українському національному дусі, щоб забезпечити нашій державі стабільне і гарне майбутнє.

Література:

1. Заветный С. Воспитание и самовоспитание в учебном процессе как управление // Харківська вища школа: методичні пошуки на рубежі століть. Матеріали конференції. – Харків, 2001. – С.320–322.

2. Щербань П. Національне спрямування навчально-виховного процесу закладів освіти // Рідна школа. – 2000. – №3. – С.10–12.
3. Алексюк А. Педагогіка вищої освіти України. – К.: Либідь, 1998. – 560с.
4. Шмалько Г. Національне виховання як цілісна система // Рідна школа. – 2000. – №7. – С.32–33.
5. Борисов В., Тхоржевський Д. Вимірювання розвитку складових національної самосвідомості особистості // Педагогіка і психологія. – 1999. – №3. – С.51–58.
6. Гуменюк Г. Національна самосвідомість школярів та перспективи її розвитку // Рідна школа. – 1999. – №2. – С.59–61.
7. Пилинський Я. Білінгвізм в Україні: співіснування чи конфронтація // Рідна школа. – 1998. – №9. – С.3–7.
8. Сивачук Н. Національний мовленнєвий етикет у мовній підготовці студента-філолога // Педагогіка і психологія. – 1997. – №2. – С.132–138.
9. Філософія. Підручник / За ред. М.Горлача. – Харків: Консум, 2000. – 670с.

УДК 37.015.31:316.77:005.336.2

Педагогічні науки

РОЗВИТОК КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Феньов Я.І.,

викладач педагогіки

гуманітарно-педагогічний коледж

Мукачівський державний університет

м. Мукачево, Україна

Шипович М.В.,

викладач української мови та літератури

гуманітарно-педагогічний коледж

Мукачівський державний університет

м. Мукачево, Україна

Однією із важливих професійних компетентностей вчителя початкових класів є комунікативна компетентність, яка дозволяє здійснювати ефективну взаємодію з учнями та створювати умови для їх співпраці з навколишнім

соціумом. Розвиток комунікативної компетентності педагога можна розглядати і як один із способів розвитку та самореалізації учасників освітнього процесу.

У сучасних дослідженнях триває теоретичний аналіз поняття «комунікативна компетентність» і осмислення даної категорії, розширюється її змістовне наповнення. Сьогодні категорія «комунікативна компетентність» розглядається досить широко, хоча і немає однозначного погляду на змістовне наповнення даного поняття, зокрема на те, чим є комунікативна компетентність: здатністю, властивістю, сукупністю знань, умінь і навичок чи якістю особистості.

Комунікація в педагогіці зводиться здебільшого до технологічного, інформаційного, мовленнєвого аспекту означення спілкування як суто технологічного засобу передачі інформації. З іншого боку, вона сприймається як щось таке, що не може бути визначальним у педагогічному процесі, як матерія, яка є нейтральною відносно сутності, змісту, цінностей педагогіки.

Комунікативна компетентність розглядається І.Зимньою як компетентність у спілкуванні: усному, письмовому, діалог, монолог, породження і сприйняття тексту; знання і дотримання традицій, ритуалу, етикету; крос-культурне спілкування; ділове листування; діловодство, бізнес мовлення; іншомовне спілкування, комунікативні завдання, рівні впливу на реципієнта [1, с.24].

Ю.Федоренко виокремлює шість складників комунікативної компетентності: соціокультурну компетенцію (країнознавство та лінгвокраїнознавство); мовну компетенцію (мовні знання: лексичні, граматичні тощо); мовленнєву компетенцію (аудіювання, мовлення, письмо, читання); компетенцію щодо процесу говоріння (діалогічне й монологічне мовлення); лексичну й граматичну компетенції (знання лексики й граматики та мовленнєві лексичні й граматичні навички); фонетичну компетенцію (знання фонетики й мовленнєво-слухо-вимовні навички) [5, с. 65].

Розвинені мовленнєві вміння, за твердженням С. Мартиненко, є показником педагогічної культури і педагогічної майстерності вчителя. Звичайно, формування професійно значущих мовленнєвих умінь, комунікативної культури відбувається під впливом психофізіологічних, соціокультурних і

педагогічних чинників, які сприяють засвоєнню студентами знань про мовленнєву культуру і можливості її застосування відповідно до потреби, особливостей та мети організації педагогічного процесу [3, с.87].

М. Сімоненко в структурі комунікативної компетентності виділяє п'ять компонентів: індивідуально-особистісний, адже успішність комунікації неможлива без певних особистісних якостей, необхідних індивіду для спілкування; мовленнєвий, оскільки без наявності знань мовного апарату і вмінь застосовувати ці знання в мовленні жодна комунікація не буде ефективною; інтерактивно-практичний, що відображає всі аспекти взаємодії між людьми; полікультурний, який пояснює аспекти взаємодії між різними народами і культурами, що є особливо актуальним в умовах глобалізації сучасного суспільства; предметно-інформаційний, що враховує предметний аспект спілкування, а також уміння працювати з інформацією, без чого професіонал не буде компетентним та конкурентоспроможним на ринку праці [4].

Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі фахової підготовки, на думку О. Кравченко-Дзондзи, передбачає отримання сукупності спеціальних знань, умінь та навичок, якостей, професійного досвіду і норм поведінки, який здійснюється у вищому навчальному закладі та забезпечує можливість успішної мовної та мовленнєвої діяльності у системі початкової освіти. Дослідниця стверджує, що комунікативна компетентність учителя визначається як система внутрішніх ресурсів ефективного розв'язання фахових завдань, а саме: позицій спілкування, ролей, стереотипів, установок, знань, умінь, навичок, яка певним чином пов'язана з цілісністю особистості. Набуття комунікативної компетентності стає домінуючою метою навчання [2, с.99].

Комунікація у професійній діяльності вчителя початкових класів виконує три основні функції: комунікативну, що включає обмін інформацією; інтерактивну, що передбачає організацію взаємодії; перцептивну, яка відображає процес сприйняття та формування образу іншої людини і встановлення взаємодії. Відповідно, критерії розвитку комунікативної компетенції повинні відповідати

основним функціям та відображати такі вміння: вести вербальний і невербальний обмін інформацією, а також проводити діагностування особистісних якостей і якостей співрозмовника; виробляти стратегію, тактику і техніку, взаємодію з людьми, організувати їхню спільну діяльність для досягнення певних соціально значущих цілей; ідентифікувати себе із співрозмовником, розуміти як він сприймається партнером по спілкуванню і емпатійно ставитися до нього. Отже, у педагогічному процесі комунікація – основа всієї педагогічної діяльності.

Література

1. Зимняя И. А. Ключевые компетентности как результативно-целевая основа компетентностного подхода в образовании / И. А. Зимняя. - Москва: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2004. - 40 с.

2. Кравченко-Дзондза О. Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкової школи у змісті фахової підготовки /О. Кравченко-Дзондза // Молодь і ринок. - №6 (137), 2016. - С.98-102.

3. Мартиненко С. Сучасні підходи до формування комунікативної компетентності майбутнього вчителя початкової школи / С.Мартиненко, Н.Кипиченко // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки: педагогічні науки (14). - С. 85-89.

4. Сімоненко М. В. Полікультурна компетентність майбутнього вчителя як стандарт освіти європейського виміру / М. В. Сімоненко. - Режим доступу :http://www.rusnauka.com/6_NITSB_2010/Pedagogica/58322.doc.htm.

5. Федоренко Ю. П. Комунікативна компетенція як найважливіший елемент успішного спілкування / Ю.С. Федоренко // Рідна школа. - 2002. - № 1. - С. 63-65.

ФИТНЕС – СРЕДСТВО СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ФИЗИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВЛЕННОСТИ СТУДЕНТОВ

Фидирко Марина Александровна

Кандидат педагогических наук, доцент

Антипова Жанна Игоревна

ст. Преподаватель КФВ

Национальный университет

"Одесская юридическая академия"

г. Одесса, Украина

Введение: В статье рассматривается роль фитнеса как составляющей части физического воспитания в учебных заведениях высшего образования (УЗВО), как систему формирования культуры здорового образа жизни и как средство обновления педагогических форм и методов в работе со студентами.

Ключевые слова: фитнес, физическая культура, учебные заведения высшего образования, студенты, физическая подготовленность, двигательная активность.

До настоящего времени курс физической культуры в УЗВО в основном строится на тех организационных формах, которые, не всегда приводят к ожидаемым результатам. Эти формы во многом не находят широкой поддержки со стороны студентов. Однако известно, что без достаточной двигательной активности молодой человек не может в своей жизни воспользоваться тем, что заложено в него природой, поэтому двигательная активность играет важную роль в становлении механизмов жизнедеятельности молодого организма.

Преподаватели высших учебных заведений работают с наиболее физически активной частью населения - молодежью, поэтому они, преподаватели, должны идти в ногу со временем. Как только в мире фитнеса или спорта появляется новый вид двигательной активности, новая форма оздоровительной гимнастики, танцевальной или акробатической аэробики, специалисты по физическому воспитанию УЗВО стараются использовать их для привлечения внимания студентов к учебным занятиям и повышения их интереса к занятиям физической культурой в целом.

Цель исследования: Провести научные исследования с активным применением фитнес-программы на занятиях по физическому воспитанию в УЗВО.

Рассмотреть фитнес - как средство совершенствования физической подготовленности студентов.

Содержание исследований.

Большинство академических часов программы учебных занятий в высшем учебном заведении проходит в лекционных аудиториях, что неизбежно приводит к малой подвижности студентов, и как следствие, к ухудшению здоровья . Таким образом, результатом неблагоприятного влияния гиподинамии, на фоне интеллектуальных перегрузок, является противоречие между освоением студентами знаний, получаемых в УЗВО, и ухудшением состояния их здоровья.

Авторы научных исследований: В.И. Григорьев, Д.Н. Давиденко, С.В. Малинина - указывают, что в настоящее время доля молодых людей, отнесенных по некоторым показателям к специальной медицинской группе, студентов, превышает критический уровень - 35%. Результаты проводимых по стране исследований говорят о том, что тенденция ухудшения здоровья молодого поколения сохраняется, имеет, к сожалению, стабильный характер.

Н.Ф. Герасименко подчеркивает, что в структуре причин заболеваемости 54% - это образ жизни, 16% - наследственность, 15% - окружающая среда и 15% - медицина. В связи со снижением уровня здоровья студентов проблема приобретает все большую актуальность, и проявляется необходимость в применении новых, эффективных методов оздоровительных занятий в учебных заведениях. По мнению В.Г. Шилько , Т.А.Шилько, Н.А. Гусевой, в учебном процессе в качестве инновации следует рационально применять фитнес (и его разновидности), который является более эффективным, чем некоторые иные виды занятий традиционно сложившейся системы физического воспитания. За последние годы достигнуты значительные успехи в разработке и внедрении многообразных программ физического воспитания. Сегодня мы, соглашаясь с В.И. Григорьевым , Д.Н. Давиденко , С.В. Малина, Т.С. Лисицкой и др. автора-

ми, предлагаем один из наиболее приемлемых, на наш взгляд, вариантов решения этой проблемы: введение различных фитнес-программ в общеобразовательный процесс по дисциплине «Физическая культура». Исследования указанных авторов, наши наблюдения, показывают, что данный подход позволяет обеспечивать поддержание нормального состояния здоровья занимающихся, с учетом их разного уровня физической подготовки и имеющегося состояния здоровья. Мы полагаем, что фитнес, в действительности, обладает такими свойствами как интегративность и комбинаторность, соединяя в себе наиболее эффективные для здоровья студентов, новые виды двигательной активности. Имеющийся, накопившейся опыт в практике преподавания физической культуры позволяет широко внедрять фитнес в учебный процесс.

В нашей программе по физическому воспитанию фитнес представлен различными направлениями: классическая аэробика, танцевальная аэробика, степ-аэробика, фитбол-аэробика, стретчинг.

Классическая аэробика - наиболее распространенное направление аэробики, которое представляет собой комплекс самых простых физических упражнений и танцевальных движений, выполняемых под ритмичную музыку.

Танцевальная аэробика - комплекс упражнений, в котором также используется музыкальное сопровождение. Он является наиболее действенным, одним из весьма интересных и популярных направлений среди молодежи. Танцевальная аэробика включает в себя различные танцевальные направления и стили: хип-хоп, латина, хаус, джаз-модерн, рок-н-ролл и прочие.

Степ-аэробика - направление с использованием небольшой платформы, высота которой составляет 15-22 см. Здесь танцевальные движения сочетаются с подъемами на платформу и спуском с неё; перешагиваниями через платформу и переходами через неё; прыгиванием и перепрыгиванием в сочетании с различными движениями руками. Хореография выстраивается таким образом, чтобы степ-платформа всегда находилась в поле зрения занимающихся.

Фитбол-аэробика - фитнес-нагрузка с использованием специального тренировочного мяча. Круглая форма мяча помогает выполнять движения с

высокой амплитудой, его неустойчивость заставляет держать мышцы в постоянном напряжении, удерживая равновесие.

Стретчинг – комплекс упражнений, направленных на развитие гибкости и растяжки. Основной задачей стретчинга является плавное и постепенное растягивание мышц тела. Главный эффект стретчинга - расслабление. Важной характеристикой стретчинга являются его простота и доступность.

Указанные виды фитнеса продолжают развиваться. Включение фитнеса в учебные программы обогащает педагогическую практику и теорию физической культуры. Взаимосвязь различных видов фитнеса с музыкой, национальными танцами, культурными традициями народов, позволяет сформировать особый тип фитнес-культуры студента.

С целью определения популярности данного вида физической активности мы провели необходимый анализ, который позволил определить процент желающих среди студентов заниматься фитнесом, танцевальной аэробикой. Были исследованы факторы, ограничивающие возможности студентов заниматься данным видом спортивно-оздоровительной деятельности в полной мере.

Результаты исследований легли в основу формирования специальных учебных программ. Социологические исследования, анкетирование студентов проведены были на базе 1 и 2 курсов Судебно-административного факультета юридической академии. Всего в анкетировании приняли участие 260 человек. Исследования показали, что 96,1 % студентов относятся к введению фитнес-программ по физическому воспитанию положительно.

Результаты анкетирования показывают что:

- 208 чел. (80%) ощущают недостаток двигательной активности;

-210 чел. (81 %) полагают активный образ жизни способствующим успехам молодых людей в учебе, в других сферах человеческой жизни;

-252 чел. (96,1 %) одобрили введение в учебный процесс фитнес-программ, из них 63 чел.(25 %) приняли решение посещать фитнес-центры и спортивные клубы вне учебных занятий;

-143чел. (55 %) не имеют возможности посещать учреждения физического

воспитания и спорта, 44 чел.(16,9 %) указали что привычки к занятиям спортом не были привиты родителями;

-65 чел. (25%) в качестве основной причины отказа заниматься любым видом спортивной двигательной активности указывают недостаток времени;

-120 чел.(46,1 %) отметили улучшение самочувствия - как результат занятий фитнесом, из них 40 чел.(33,3 %) указали, что нуждаются в дополнительном специализированном курсе, включающем теоретические и практические знания о фитнесе, отметили актуальность получения знаний по правильному питанию, способствующему безопасному снижению веса, поддержанию здоровой активности.

Кафедрой физического воспитания Юридической академии были проведены ряд специализированных мероприятий, анализирующих и

обобщающих результаты внедрения учебной Программы «Фитнес и танцевальная аэробика» в учебные планы академии. Среди них следует отметить такое культурно-оздоровительное мероприятие как «Фитнес - здоровье и мода», соревнования между факультетами. Студенческие команды

соревновались в соответствии с программой, освоенной на учебных занятиях по физическому воспитанию. Студентами самостоятельно, на основе группового решения, были определены составы команд. Участники команд подготовили костюмы, создали собственные группы поддержки, отобрали необходимые фонограммы. В соревнованиях, проведенных в форме праздника приняли участие восемь факультетов академии. Танцующие команды составляли по двенадцать человек от факультета. «Кричалки», «Флаги» и «Акробатические пирамиды» могли включать любое количество студентов каждого факультета. Следует отметить большую популярность фитнес занятий среди студентов академии, что подтверждается общим количеством участников праздника.

Вывод: Внедрение в практику учебного процесса методики оздоровительного фитнеса в систему физического воспитания в УЗВО существенно дополняет имеющиеся средства решения задач поддержания здоровья молодых людей, стоящих перед высшей школой. Студенты, которые регулярно занимаются

фитнесом, заметно меняют свое отношение к образу жизни, являются более стрессоустойчивыми, за счет расширения резервов адаптации организма требованиям интенсивной учебной деятельности. Они проявляют высокую творческую активность, повышенную работоспособность, по результатам занятий являются более здоровыми, имеют хорошие самочувствие и настроение, внешне выглядят более здоровыми. Широкое распространение программ оздоровительно-спортивного фитнеса, и применение современных форм и методов преподавания физической культуры в высшей школе, является, мы полагаем, делом важным и необходимым.

Література:

1. Григорьев, В.И. Фитнес-культура студентов: теория и практика : учеб. Пособие / В.И.Григорьев, Д.Н.Давиденко, С.В. Малинина. – СПб.,2010.-228с.
2. Лахина Е.М. Фитнес-технологии как компонент физкультурного образования студентов вузов. /Е.М.Лахина, А.В.Козлов, Л.Н. Молорошвило/ Теория и практика ФК.- 2015.-№2 .С.36-39.
- 3.Шилько В.Г. Педагогические технологии в физкультурно-педагогической деятельности студентов /В.Г.Шилько, Т.А. Шилько, Н.Л. Гусева // Теория и практика физической культуры//. – 2014. - №11.- С. 52-53.
- 4.Иванов, В.Д. Фитнес-программы в системе занятий по физической культуре в вузе / В.Д. Иванов, Н.А. Салькова // Физическая культура.Спорт. Туризм. Двигательная рекреация. – 2019. – Т.4, №2.- С. 49-59.

ВАЖЛИВІСТЬ ЗАСТОСУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ В
ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ
(З ДОСВІДУ ПРАКТИЧНОЇ РОБОТИ)

*Ходико Г.В.,
викладач вищої категорії, методист
Сумське вище училище мистецтв і
культури імені Д.С. Бортнянського
м. Суми, Україна*

Немає сумнівів в тому, що дизайн – це не тільки дуже цікавий вид творчої діяльності, адже поступово він став однією з найважливіших сфер сучасного життя, перетворившись на ціле культурне явище. Його пряма функція – формування, створення гармонійного предметного середовища, але дизайн не можна сприймати та оцінювати лише з точки зору естетичного та функціонального. Будь-який дизайнерський об'єкт уособлює в собі синтез цих понять, а ще взаємодіє з архітектурою, скульптурою, графікою, живописом, декоративно-прикладним мистецтвом та ін.. І саме в результаті цього процесу виникає предметне середовище і сучасне мистецтво взагалі.

Зрозуміло, що складно однозначно визначити місце дизайнера, відокремити його від інших сфер людського життя. Для дизайнера, як і для будь-якої творчої людини, його діяльність – це засіб максимального самовираження, тому дуже важливою є, безперечно, творча особистість, як така. В ідеалі, дизайнер – це неординарна людина, яка може абстрагуватися від стереотипних понять і типових уявлень та здатна приймати нестандартні рішення. Саме такі творці здатні врешті-решт впливати на розвиток мистецтва та соціально-культурної сфери взагалі.

Безумовно, здатність і прагнення до самовираження, як правило, притаманні творчій людині, а це, в свою чергу, вимагає свідомого цілеспрямованого і систематичного розвитку. Саме такий розвиток і є метою мистецьких

навчальних закладів. Професійне навчання є важливим і необхідним, воно, крім практичних знань та вмінь, закладає теоретичне підґрунтя, дає фундаментальні знання, які є базовою основою для розвитку особистості, розуміння естетичних цінностей та формування художнього смаку.

Фахова підготовка передбачає формування у студентів здатності творчо вирішувати завдання різного роду складності. «Дизайн», як інтегрована навчальна дисципліна, що базується на знаннях, засвоєних в процесі вивчення композиції, кольорознавства, історії мистецтва та ін., розширює межі сприйняття і допомагає сформуванню у студентів систему конкретних знань, набути професійних умінь та навичок. Її основне завдання - виховання загальної художньої культури, необхідної для подальшої творчої діяльності.

В рамках авторської навчальної програми «Дизайн» Ходико Г.В. передбачено ряд тем, які безпосередньо цьому сприяють. Насамперед, це «Папір, як матеріал художнього конструювання» та «Макетування та його роль в передачі візуальної інформації про об'єкт». Починається все з простих вправ на трансформацію площини паперу. Для цього використовується метод зовнішніх та внутрішніх надрізів. Наступним завданням є створення рельєфної композиції на площині. Далі – розробка та виготовлення паперового куба-трансформера, потім, використовуючи пластичні властивості паперу, необхідно виготовити стилізовану фігурку людини (фото 1, 2). Підсумковим і більш складним є макет об'ємно-просторової композиції. Це завдання, від пошуку ідеї та створення ескізів до практичного виконання, є дуже цікавим і творчим. В результаті створюється макет, який може бути втіленим у життя, стати реальною інсталяцією або арт-об'єктом, а це вже певний рівень художнього формоутворення, який має естетичну цінність (фото 3, 4).

Завдяки цим завданням, студенти застосовують на практиці знання з основ композиції (симетрія, асиметрія, статика, динаміка, ритм, масштаб та ін.), засвоюють прийоми трансформації площин паперу, виконують креслення розгортки, вдосконалюють технічні навички роботи з папером, як макетним матеріалом, а також знайомляться з поняттями: арт-об'єкт, інсталяція, ленд-арт

та особливостями різних напрямків мистецтва. Це стимулює творчу активність майбутніх митців, позитивно впливає на розвиток об'ємно-просторового, образного та абстрактного мислення, та, безумовно, сприяє розумінню сучасного мистецтва.

Фото 1.

Фото 2.

Фото 3.

Фото 4.

Ілюстровано роботами студентів СВУМіК ім.Д.С. Бортнянського.

РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ

*Цвіренко Т. В.,**вчитель іноземної мови**КЗ «Кам'янсько-Дніпровська ЗОШ І-ІІІ ступенів №3»**Запорізька область, Україна*

Сьогодні у нашому суспільстві виникла нагальна потреба в творчих, діяльних і обдарованих, інтелектуально й духовно розвинених громадянах. Тому завдання педагогів навчально-виховних закладів не тільки виявляти, розвивати таких здобувачів освіти, а й привернути увагу до них науковців, психологів, друзів, колег, батьків.

Для успішного розвитку обдарованої особистості необхідні наявність природних даних та відповідного середовища, в якому дитина може успішно розвиватися [1, с.51].

Необхідно розпочинати з ранніх років, враховуючи наявні нахили дитини. Чим раніше починається розвиток здібностей, талантів, тим більше шансів на їх розкриття. У дитячому віці учень більше здібний до творчості, ніж у зрілому, тому що на нього не впливають різного виду стереотипи. Тобто, обдаровані люди формуються або «ламаються» в дитинстві, підлітковому віці та ранній юності. Що більш спеціальною є обдарованість, то раніше вона виявляється. Інтелектуальна обдарованість не спеціальна і має повільну природу. Це означає, що визначити інтелектуальну обдарованість суб'єкта можна лише у достатньо старшому віці. Тому, ідентифікація дитини як інтелектуально не обдарованої у віці, наприклад, 10–11 років (що більше у віці 6–7 років) з наукового погляду є неправомірною. Для того, щоб обдарованість визріла, потрібні час, збагачене і варіативне предметне середовище, справа, що захоплює дитину, її власні активні зусилля із вдосконалення своїх можливостей, значущий обдарований дорослий, якісне та індивідуалізоване навчання, а також багато достатньо тонких чинників взаємодії дошкільника чи школяра з навколишнім світом, які

вкрай важко передбачити і спланувати. А далі, зауважує М.Холодна, залишається спостерігати, чекати і сподіватися [2, с.145].

В останньому випадку важливого значення надається організації навчально-виховного процесу у школі, провідними напрямками діяльності якої повинно бути: своєчасна діагностика інтелектуальних особливостей і здібностей школяра; гуманне співробітництво учителя та учня; взаємодія педагогів і батьків; створення для дитини ситуацій упевненості в собі; забезпечення молодшому школяреві права на пошук і помилку без зниження оцінки, надання можливості виправлення помилки і підвищення оцінки; підтримка ініціативи дитини у всіх видах діяльності; гуманізація сфери спілкування з однолітками та дорослими; надання можливості реалізації фізичної та пізнавальної активності; навчання прийомів самостійної роботи, способів самоконтролю, дослідницької діяльності; відсутність демонстрації виняткових досягнень, що спричиняють неприйняття однокласниками, але разом із цим і неприпустимість зменшення досягнень та унікальних здібностей [3, с.76].

Удосконалити навчально-виховний процес із обдарованими дітьми, дати їм ґрунтовні знання, озброїти їх практичним розумінням основ наук допомагає насамперед періодичність проведення олімпіад, конкурсів-захистів науково-дослідницьких робіт, конкурсів знавців, інтелектуальних аукціонів, змагань, ігрових тренінгів, семінарів, інтелектуальних марафонів тощо. Ці форми дають можливість учням розвинути власні риторичні здібності, опанувати методику дискусії, удосконалювати вміння висловлюватися та спілкуватися.

Важливу роль у підтримці інтелектуально здібної дитини, здатної до творчості, відіграють наукові учнівські товариства ЗНЗ, Мала академія наук, Центри підліткових клубів за місцем проживання, Центр євроінтеграції до європейського та світового освітнього простору, станція юних натуралістів тощо.

Робота з обдарованими дітьми вимагає належної змістової наповненості занять, зорієнтованості на новизну інформації та різноманітні види пошукової аполітичної, розвиваючої, творчої діяльності. Вона під силу високопрофесійним педагогам, які володіють сучасними методиками, технологіями навчання й виховання, методами діагностики якості освіти; здатних до всебічного аналізу своєї

педагогічної діяльності, об'єктивного оцінювання досягнень у розвитку учнів.

Педагогічний колектив має переслідувати головну мету - відродження національної еліти, забезпечення найсприятливіших умов для навчання дітей і розвитку їх творчих здібностей. Тому основною концептуальною метою в роботі вчителя є орієнтація на особистість, на формування і розвиток її творчої і пізнавальної активності.

Робота з обдарованою дитиною в школі базується на принципах демократичності, науковості, майстерності, системності, гуманізму. Гуманізм колектив розуміє як рішучий поворот до особистості учня, тому і створюємо для обдарованих дітей найоптимальніші умови їх розвитку і навчання.

Отже, обдарованість важлива як стратегічний ресурс, тому несвоєчасне виявлення значущих інтелектуальних і будь-яких інших можливостей є тратою людських ресурсів. Сьогодні необхідно визнати, що система роботи з обдарованими учнями – один із пріоритетних напрямів роботи школи, що вимагає вдосконалення науково-методичної роботи та освітнього процесу загальноосвітніх навчальних закладів; залучення до роботи з обдарованими школярами вчителів, які мають високі професійні і особистісні якості, а також психологів та спеціалістів різного профілю; осмислення значення розвитку обдарованих дітей кожним членом суспільства і посилення у зв'язку з цим уваги до проблеми формування позитивної мотивації навчання і виховання підростаючого покоління.

Література:

1. Янковчук М. Розвиток обдарованості : практичний досвід / М. Янковчук // Обдарована дитина. – 2008. – № 2. – С. 47-53.

2. Холодная М.А. Психология интеллекта. Парадоксы исследования / М.А. Холодная. – 2-е изд. перераб. и доп. – СПб.: Питер, 2002. – 272 с.

3. Робота з обдарованими дітьми / М. О. Володарська, А. І. Настенко, О. М. Пілаєва, С. М. Полуніна, В. М. Сисоєва. – Х. : Вид. група “Основа”, 2010. – 190 с.

4. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://svitlita.ru.ucoz.ua/board/interaktivni_metodi/piramida_bluma_taksonomija_bluma_romashka_pitan/2-1-0-

ВІДМІННІСТЬ ІНТЕНСИВНОГО МЕТОДУ НАВЧАННЯ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

*Цимбал С.В.,
доцент кафедри англійської мови
для технічних та агробіологічних спеціальностей
НУБіП України
м. Київ, Україна*

На наш погляд, лише методи психотерапії, з їхніми багатогранно вигостреними прийомами, здатні практично з перших хвилин занять не лише налаштувати людей одне до одного, але і максимально їх розслабити, зняти з душі тягар страху і тривоги, залучити до взаємовідносин, визначених загальною метою. З початком застосування нами системного підходу і використання у навчанні психологічного тренінгу спілкування, для утворення такої атмосфери вимагалось вже декілька годин, а у міру розвитку і нарощування тренінгового комплексу – усього декілька десятків хвилин.

Принципова відмінність розвивального, активного та інтенсивного методу навчання від інших полягає у тому, що ми йдемо не від перекладацького способу навчання, не від порівняння двох мовних систем у свідомості учня, що, поза сумнівом, усвідомлено або неусвідомлено в його голові усе ж таки відбувається. Ми прагнемо практично повністю відвести увагу учня від рідної мови, яка присутня у навчанні лише як тінь іноземної. Відмежування від рідної мови і перетворення іноземної на домінанту відбувається в особливій навчальній групі за допомогою спеціальних тренінгових технік. Це відбувається при груповій, але одночасно особливо спрямованій діяльності і, найголовніше, при активній участі у ній усіх і кожного. Цьому допомагають звуки музики, світло свічки, гра фарб, безглузда зворушливість реквізиту, м'який гумор, доброта, тактовність, взаємна зацікавленість і взаємопідтримка учнів. Відволікаючими чинниками є і самі тренінгові вправи, коли людина

забуває, що вона вивчає іноземну мову, а не осягає процеси спілкування, розкриває для себе світ гри і мистецтва, насолоджується творчістю, пізнає саму себе і товаришів по групі.

Інтенсивне навчання – навчальний напрямок, що вже достатньо сформувався. І хоча механізми інтенсифікації в багато у чому, а іноді кардинально, відрізняються від загальноприйнятих, проте, ми не відкидаємо, а навпаки вітаємо і використовуємо цілу серію методичних принципів цього навчального напряму, що зарекомендували себе як ефективні.

Іноземна мова являється при такому навчанні не лише середовищем, але, будучи включеною до кожної окремої тренінгової техніки і за її допомогою, органічно прищеплюється кожній людині. Так, наприклад, до техніки спілкування на іноземній мові обов'язково і гармонійно входять тренінги з корекції і розвитку усіх психічних процесів: когнітивних (уваги, сприйняття, пам'яті, мислення, уяви – бо будь-яка творча думка ґрунтується на уяві), психодинамічних (емоцій, почуттів, афектів, спонукань), психофізіологічних (психомоторики і психосенсорики), і таким чином розвиваються загальні завдатки і здібності людини, що дозволяють їй швидко та ефективно опанувати іншомовне мовлення. У спеціально створених для такого навчання умовах, в атмосфері загальної ігрової умовності і доброзичливості, людина на якийсь час як би повертається на рівень дитинства (відбувається те, що Г. Лозанов і Р.М. Грановська називають «часовою функціональною інфантилізацією»), що загострює для неї сприйняття світу та усього, що у ньому відбувається, і іншомовне мовлення починає сприйматися дорослою людиною і породжуватися у ній практично аналогічно тому, як це відбувається у дитини.

Таким чином ми у своєму навчанні, і це момент принциповий, йдемо від реальних процесів сприйняття і зародження іншомовного мовлення у дорослих людей, а не від штучного їхнього моделювання.

ФОРМУВАННЯ ЗДАТНОСТІ ДО СОЦІАЛІЗАЦІЇ У ДІТЕЙ
МОЛОДШОГО–ШКІЛЬНОГО ВІКУ ІЗ ЛЕГКИМ СТУПЕНЕМ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОРУШЕННЯ

*Нічуговська Л.І.,
доктор педагогічних наук, професор
Якімова А.Ю.,
студентка факультету
психології та спеціальної освіти
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства зростає актуальність проблеми залучення дітей з особливими освітніми потребами в соціальний простір. Важливим є виявлення для процесу формування здатності дітей до соціалізації сприятливі умови у взаємовідносинах дитини та сім'ї, в навчальному та соціальному середовищі, особистісне сприйняття між дитиною з інтелектуальними порушеннями та здоровим дітьми, активна психологічна, матеріальна підтримка сімей з боку державних та громадських організацій.

Аналіз досліджень і публікацій. Теоретико–методологічною основою роботи є дослідження вітчизняних та зарубіжних науковців. Питання проблематики соціалізації розглядалися в працях А. Богуш, Т. Ілляшенко, О. Чеботарьова про психолого–педагогічне вивчення особливостей та підготовку дітей з інтелектуальними порушеннями до процесу адаптації в соціальному просторі. Зокрема, цікавими на наш погляд виступають методологічні основи дослідження О. Гончарова, О. Зарін, В. Ляшенко про культурний та соціальний розвиток дітей. Також важливим у нашому дослідженні є наукові положення Л. Виготського про розвиток соціальної взаємодії дитини та суспільства.

Але, на даному етапі залишилися не розв'язані проблеми, щодо формування здатності до соціалізації дітей із легким ступенем інтелектуального порушення.

Мета статті. Розкрити шляхи формування здатності до соціалізації у дітей молодшого–шкільного віку із легким ступенем інтелектуального порушення.

Виклад основного матеріалу. На сьогоднішній день постає гостра проблема процесу формування здатності до соціалізації у дітей молодшого–шкільного віку з особливими освітніми потребами, що є безперервною адаптацією дитини в соціальне середовище. Дітям із інтелектуальними порушеннями дуже важко пристосуватися до життя в соціумі, до розуміння моральних норм та цінностей кожного суспільства.

За статичними даними кількість дітей з інтелектуальними порушеннями легкого ступеня в Україні –23%, Німеччина – 16%, Нідерланди – 9% [3, с.28].

Інтелектуальний розвиток таких дітей характеризується примітивністю мислення, його прихильністю до конкретних, наочних ситуацій, мова збіднила, може побудувати тільки прості речення, зустрічається недорозвиток емоційно–вольової сфери. За визначенням С. Миронової у дітей легкого ступеня інтелектуального порушення не врівноважені нервові процеси збудження і гальмування, патологічно можуть домінувати як одні, так і інші. Моторні навички порушені, погана загальна та дрібна моторика рук [4, с.77]. Дітям важко засвоїти навички самообслуговування, не здатні самостійно одягнутися, виконати гігієнічні процедури. Лише, згодом, вони навчаючись за

спеціальною програмою спеціальних навчальних закладів, набувають певних знань, умінь та навичок.

У період дошкільного та молодшого шкільного віку стосунки дітей з дорослими набувають особливого значення, що складаються впродовж усього життя. Дорослий є тим необхідним внеском, який власним ставленням до дитини формує її світогляд та сприйняття нею оточуючих і самої себе. Дитина з інтелектуальними порушеннями специфічно сприймає соціум та виражає емоційне ставлення до нього.

Кожен віковий період розвитку дитини починається з конкретних, визначених відносин між дитиною та навколишнім світом. У своєму дослідженні Л. Виготський розкрив специфічні для кожного віку відношення між дитиною і соціальним середовищем під назвою «соціальна ситуація розвитку» [1 с.258].

Першим етапом соціалізації є дошкільна фаза, яка пов'язана з розвитком відносин дитини у сім'ї та дошкільних закладах. Провідними агентами соціалізації в цей період розвитку є соціальна гра, через яку відбувається інтеграція дитини та навколишнього світу.

Активний етап соціалізації у дітей із особливими освітніми потребами розпочинається з моменту вступу дитини до школи. Педагогічними завданнями в цей період у шкільній соціалізації є розвиток базової системи життєвих відносин: становлення свого особистісного «Я», виникнення усвідомлень самокерування поведінки; міжособистісні відносини, здатність до спілкування з оточуючими; екологічного виховання, тобто усвідомлення феномену «Я–довкілля»; психологічне виховання (особистісна готовність: мотивація, воля, емоції та самосвідомість).

У процесі професійних спостережень, ми зафіксували, що діти молодшого–шкільного віку із легким ступенем інтелектуального порушення частіше за все стикаються з такими проблемами, які визначила у своїй праці О. Чеботарьова:

- їм важко спілкуватися з вчителем, дорослими;
- не люблять знайомитися один з одним;

- дітям важко говорити перед класом;
- їм не подобається виступати;
- вони охоче спілкуються лише з кількома товаришами;
- часто нервують, коли говорять;
- вони часто не можуть відповісти, що підвищує рівень напруги [6 с.14].

Особливе значення для розвитку соціалізації та подолання проблем учнів із порушеннями розумового розвитку служить корекційно–розвивальна робота, яка здійснюється Інклюзивно–ресурсними центрами (ІРЦ).

ІРЦ є установою, що функціонує з метою забезпечення права дітей з особливими освітніми потребами віком від 2 до 18 років на здобуття дошкільної та загальної середньої освіти, в тому числі у професійно–технічних навчальних закладах, шляхом проведення комплексної психолого–педагогічної оцінки розвитку дитини, надання психолого–педагогічної допомоги та забезпечення системного кваліфікованого супроводу [5 с.34]. Таким чином, кожна дитина спеціальної школи потребує особистісного та комплексного підходу в навчанні.

Нами була розроблена програма для формування здатності до соціалізації у дітей молодшого–шкільного віку із легким ступенем інтелектуального порушення, яка включає у свою основу корекційно–розвивальні заняття. Складові всієї програми направлені на знайомство дитини з навколишнім світом, на вивчення настроїв та емоцій людей, на усвідомлення свого власного «Я», вправи, різні тренінг–уроки, які спрямовані на розвиток комунікативної поведінки у дитини, на розвиток зв'язного мовлення.

Розроблена нами корекційна програма скорегована шкільною програмою школи. Визначено, що для успішної соціалізації дітей молодшого–шкільного віку із легким ступенем інтелектуального порушення поєднується серія уроків, яка сприяє адаптації дитини в соціальне середовище.

Тож, ми створили власний корекційно–розвивальний урок, який спрямований на систематичне проведення виховних заходів, початкових екскурсій різного

типу для поширення знань дітей про моральні та соціальні цінності суспільства, про норми та правила поведінки в громадських та культурних місцях. Саме цей урок допомагає поширювати та розвивати комунікативні та соціальні навички дітей та формувати їх потенціал до залучення в соціального середовища.

Нестандартні підходи взаємовідносин між дитиною з нормальним розвитком та дітей з особливими освітніми потребами сприяють процесу формування здатності до соціалізації. Спілкування з іншими дітьми розвиває когнітивні, комунікативні, соціальні та емоційні особливості учнів із легким ступенем інтелектуального порушення. При цьому діти з типовим рівнем розвитку демонструють відповідні моделі поведінки дітям з порушенням розумового розвитку і мотивують їх до цілеспрямованого використання нових знань та вмінь [2, с.14–18].

Таким чином, для ефективного та результативного формування здатності до соціалізації у дітей молодшого–шкільного віку із легким ступенем інтелектуального порушення до соціальної адаптації та до умов даного процесу є вдосконалення психолого–педагогічного забезпечення, і розвитку передумов навчальної діяльності у системі інклюзивного, та інтегрованого виховання.

Висновки. Отже, для підготовки учнів молодшого–шкільного віку із легким ступенем інтелектуального порушення до самостійного життя та до оволодіння різними елементами соціальної культури застосовують різні методи спеціальної освіти. Зокрема, корекційно–розвивальні заняття, різні вправи та тренінг–уроки, які спрямовані на розвиток комунікативної сфери, налаштування емоційних настроїв учнів, навчання дітей до самообслуговування та поширення знань про соціальні та моральні цінності соціального середовища.

Таким чином, характеризуючи особливості адаптації дітей із легким ступенем інтелектуального порушення до формування здатності до соціалізації, варто неодмінно згадати про інклюзивне навчання, як один із сучасних та ефективних способів навчання. Інклюзивно–ресурсний центр поєднує надання психолого–педагогічної допомоги та забезпечення системного кваліфікованого супроводу, що допомагає інтегрувати дитину в суспільне життя.

Література:

1. Выготский Л. С. Собрание сочинений. Т. 4. М.: Педагогика, 1984. С. 258–259.
2. Ілляшенко Т. Д. Інтеграція дітей з освітніми потребами у загально-освітньому навчальному закладі / Психолог, 2009. № 10. С. 14–18.
3. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
4. Миронова С. П., Гаврилов О. В., Матвєєва М. П. Основи корекційної педагогіки. Кам'янець–Подільський: Кам'янець–Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2010. 264 с.
5. Організаційно–методичні засади діяльності інклюзивно–ресурсних центрів: навчально–методичний посібник / За заг. ред. М. А. Порошенко та ін. Київ, 2018. 252 с.
6. Чеботарьова О. В. Комплекс програмно–методичного забезпечення «Зміст корекційно–спрямованого навчання і виховання дітей у спеціальних дошкільних закладах» (програма з трудового виховання, методичні рекомендації, дидактичні матеріали) / О. В. Чеботарьова. К: Poligrand, 2012. 110 с.

